

NOVI HORIZONTI STRUKOVNOGA OBRAZOVANJA

Sažeti izvještaj anketnoga
istraživanja učenika i nastavnika

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

NOVI HORIZONTI STRUKOVNOGA OBRAZOVANJA

Sažeti izvještaj anketnoga
istraživanja učenika i nastavnika

NOVI HORIZONTI STRUKOVNOGA OBRAZOVANJA

Sažeti izvještaj anketnoga istraživanja učenika i nastavnika

digitalno izdanje | 2019.

NAKLADNIK:

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

ZA NAKLADNIKA:

Ivana Katavić

UREDNIK:

Matija Batur

AUTORI:

Matija Batur

Ines Elezović

dr. sc. Josip Šabić

RECENZENT:

doc. dr. sc. Ružica Vuk

LEKTURA:

Marija Gudelj

GRAFIČKO OBLIKOVANJE:

Vesna Jelić

Cjelovita verzija izvještaja objavljena je u:

Batur, M., Elezović, I. i Šabić, J. (2017). Rezultati anketnoga istraživanja učenika i nastavnika. U: Batur, M. (ur.), Novi horizonti strukovnoga obrazovanja: izvještaj vanjskoga vrednovanja eksperimentalne provedbe novih strukovnih kurikuluma (str. 145-216). Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.

Sva prava pridržana © Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

Projekt:

Vanjsko vrednovanje eksperimentalne provedbe novih strukovnih kurikulumuma

Nositelj projekta:

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

Naručitelj projekta:

Ministarstvo znanosti i obrazovanja

**Istraživački tim Nacionalnoga centra
za vanjsko vrednovanje obrazovanja:**

Ines Elezović

Matija Batur

dr. sc. Sanja Fulgosi

dr. sc. Biljana Vranković

dr. sc. Josip Šabić

Matija Korman

Martina Pervan

Dora Črček Varga

**Povjerenstvo za praćenje vanjskoga vrednovanja eksperimentalne
provedbe novih strukovnih kurikulumuma i programa strukovnih
gimnazija u srednjim strukovnim školama u 2015./2016. školskoj godini**

Vesna Anđelić, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

Gordana Zvjerković, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

Dragica Vrgoč, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

Vesko Nikolaus, Agencija za odgoj i obrazovanje

dr. sc. Sanja Fulgosi, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

dr. sc. Biljana Vranković, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

Ines Elezović, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

Sadržaj

SAŽETAK.....	7
1. UVOD	9
2. METODOLOGIJA.....	13
2.1. Ispitanici	14
2.2. Mjerni instrumenti.....	17
3. REZULTATI	21
3.1. Upoznatost nastavnika s kurikulumima i aspektima njihove provedbe.....	22
3.1.1. Upoznatost nastavnika s novim strukovnim kurikulumima.....	22
3.1.2. Upoznatost nastavnika s elementima provedbe novih strukovnih kurikulumuma	23
3.2. Stručno usavršavanje nastavnika i potpora sustava provedbi novih strukovnih kurikulumuma	24
3.2.1. Savjetovanje s dionicima i suradnja u nastavi.....	24
3.2.2. Potpora sustava provedbi novih strukovnih kurikulumuma.....	25
3.2.1. Stručno usavršavanje nastavnika	26
3.3. Zadovoljstvo nastavnika i učenika novim strukovnim kurikulumima.....	30
3.3.1. Zadovoljstvo nastavnika sastavnicama novih strukovnih kurikulumuma	30
3.3.2. Zadovoljstvo nastavnika dimenzijama novih strukovnih kurikulumuma	31
3.3.3. Zadovoljstvo nastavnika i učenika obilježjima novih strukovnih kurikulumuma	32
3.4. Usporedba novih strukovnih kurikulumuma s programima koji su im prethodili	37
3.5. Stavovi nastavnika o uvođenju i provedbi novih strukovnih kurikulumuma.....	41
3.6. Obilježja nastave prema novim strukovnim kurikulumima	44
3.6.1. Nastavne metode i oblici rada.....	44
3.6.2. Izvori za učenje i poučavanje	47
3.6.3. Ozračje i motivacija.....	49
3.6.4. Ishodi učenja i zadovoljstvo učenika.....	53
3.6.5. Vrednovanje	55
4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE.....	59

SAŽETAK

U školskoj godini 2013./2014. započeta je eksperimentalna primjena 24 nova strukovna kurikulumu u strukovnome obrazovanju. Novi strukovni kurikulumi značajna su novost u hrvatskome odgojno-obrazovnom sustavu jer ne donose samo nove nastavne sadržaje nego i organizacijske promjene i nove nastavne metode, uključujući i metode vrednovanja učenika.

U školskoj godini 2015./2016. prvi je put provedeno vanjsko vrednovanje novih strukovnih kurikulumu u svih 49 srednjih škola u kojima su se ti kurikulumi izvodili. Anketno istraživanje stavova nastavnika i učenika bilo je usmjereno na prikupljanje podataka o provedbenim aspektima novih strukovnih kurikulumu, odnosno odnosilo se na operacionalizaciju novih strukovnih kurikulumu iz perspektive nastavnika i učenika. Anketiranjem je obuhvaćena populacija nastavnika koji izvode nastavu prema novim strukovnim kurikulumima te populacija učenika trećih razreda koji su pohađali nastavu prema novim strukovnim kurikulumima u Republici Hrvatskoj.

U vanjskome vrednovanju naglasak je isključivo bio na procesima, značajno manje na ulaznim čimbenicima, a gotovo uopće nisu obuhvaćeni izlazni čimbenici. Provedeno istraživanje primjereno je označiti eksplorativnim te ono predstavlja prvi korak u budućemu usavršavanju i fokusiranju instrumenata za evaluaciju provedbe kurikulumu. Rezultati anketnoga istraživanja, osim procjene samih kurikulumskih dokumenta, uključuju promatranje i ostalih aspekata njegove operacionalizacije, odnosno promatranje aspekata neposredne provedbe novih strukovnih kurikulumu – nastavu, ali i posredno djelovanje sustava koje je usmjereno na uspješnost ostvarivanja kvalitetnoga nastavnog procesa u svrhu ostvarivanja obrazovnih ishoda. Istraživanjem su obuhvaćene etape uvođenja i rane provedbe novih strukovnih kurikulumu, a uspoređene su s istraživačkim momentom u kojemu se istraživanje provodilo. Na ovaj način, samoprocjenama nastavnika i procjenama učenika nastojalo se obuhvatiti i promjene u dinamičnim stavovima koje su se mogle očekivati dogoditi tijekom cjelokupne provedbe.

Prema prikupljenim rezultatima, nastavnici strukovnih predmeta iskazuju pozitivnije stavove i veće zadovoljstvo novim strukovnim kurikulumima i njihovim pojedinim aspektima, dok su nastavnici općeobrazovnih predmeta nešto suzdržaniji. U većini ispitivanih područja stavovi učenika su umjereni ili pozitivni. S obzirom da je riječ o učenicima trećih razreda srednje škole, dobiveni rezultati usmjereni prema umjerenim i pozitivnim vrijednostima mogu se smatrati uspjehom uvođenja novih strukovnih kurikulumu.

Cjelovite rezultate svih istraživačkih etapa u sklopu projekta *Vanjskoga vrednovanja eksperimentalne provedbe novih strukovnih kurikulumu*, kao i cjelovitu verziju izvještaja rezultata anketnoga istraživanja možete pročitati u publikaciji *Novi horizonti strukovnoga obrazovanja: izvještaj vanjskoga vrednovanja eksperimentalne provedbe novih strukovnih kurikulumu*.

1.

UVOD

U školskoj godini 2013./2014. u koordinaciji Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (u daljnjemu tekstu: ASOO) započeta je eksperimentalna primjena 24 nova strukovna kurikuluma u strukovnome obrazovanju. Školske godine 2015./2016., tijekom provedbe prvoga vanjskog vrednovanja, eksperimentalno se izvodila nastava za 23 kvalifikacije u 49 srednjih strukovnih škola. Novi strukovni kurikulumi dio su cjelovite kvalifikacije koju čini standard zanimanja, standard kvalifikacije i strukovni kurikulum. Cjelovite strukovne kvalifikacije izrađene su u suradnji sa svim dionicima sustava strukovnoga obrazovanja i usklađene s HKO-om.

Eksperimentalno su se počeli izvoditi kurikulumi za sljedeće kvalifikacije: Agrotehničar, Prehrambeni tehničar, Ekološki tehničar, Drvodjeljski tehničar dizajner, Šumar, Modni tehničar, Modelar obuće i kožne galanterije, Medijski tehničar, Web-dizajner, Strojarski računalni tehničar, Tehničar za vozila i vozna sredstva, Tehničar za elektroniku, Tehničar za mehatroniku, Tehničar za računalstvo, Klesarski tehničar, Tehničar geodezije i geoinformatike, Ekonomist, Komercijalist, Prodavač, Tehničar cestovnog prometa, Tehničar za jahte i marine, Tehničar za poštanske i financijske usluge, Kozmetičar i Tehničar tjelesne zaštite.

Od 24 strukovne kvalifikacije za koje su uvedeni kurikulumi u eksperimentalnu primjenu, tri nisu imale ekvivalentni program koji im je prethodio. To su: Šumar, Modelar obuće i kožne galanterije te Tehničar za jahte i marine. Za šest strukovnih kvalifikacija za koje su se eksperimentalno izvodili kurikulumi predloženi su novi nazivi:

- Strojarski računalni tehničar (stari naziv: Računalni tehničar u strojarstvu)
- Tehničar tjelesne zaštite (stari naziv: Tehničar zaštite osoba i imovine)
- Tehničar za poštanske i financijske usluge (stari naziv: Tehničar PT prometa)
- Tehničar geodezije i geoinformatike (stari naziv: Geodetski tehničar)
- Modni tehničar (stari naziv: Odjevni tehničar)
- Agrotehničar (objedinjuje i mijenja programe: Poljoprivredni tehničar opći, Poljoprivredni tehničar stočar i Poljoprivredni tehničar biljne proizvodnje).

U ostalim je strukovnim kvalifikacijama zadržan naziv zanimanja. Za jednu od 24 kvalifikacije, Tehničar tjelesne zaštite, strukovni kurikulum nije eksperimentalno primijenjen ni u jednoj školi.

Strukovni je kurikulum za svaku strukovnu kvalifikaciju jedinstveni dokument koji se sastoji od dvaju dijelova: općeobrazovnoga dijela i strukovnoga dijela. Općeobrazovni su dio izradili predmetni stručnjaci u koordinaciji Agencije za odgoj o obrazovanje (u daljem tekstu: AZOO), a strukovni je dio izrađen u koordinaciji ASOO-a. Stručnjaci općeobrazovnih i strukovnih predmeta naišli su tijekom izrade kurikuluma na različite izazove. Veliki iskorak za gotovo sve općeobrazovne predmete koji su se temeljili isključivo na popisu nastavnih sadržaja bio je proces izrade predmetnoga kurikuluma kao jedinstvenoga dokumenta temeljenog na razradi skupova ishoda učenja, na razradi ishoda učenja te na razradi elemenata vrednovanja. Stoga, neki su predmeti u velikoj mjeri konceptualno izmijenjeni i sadržajno osuvremenjeni. To se posebice odnosi na Hrvatski jezik, Povijest i Geografiju, a takvi su iskoraci obilježja gotovo svih općeobrazovnih predmeta. Tim se izmjenama pristupilo uglavnom iznutra, što znači da su se sadržaji i ishodi pojedinoga predmeta razvijali neovisno o kvalifikaciji kojoj pripadaju.

Također, novi strukovni kurikulumi ne donose samo nove nastavne sadržaje nego i organizacijske promjene i nove nastavne metode, uključujući i metode vrednovanja učenika. Osim toga, naglasak je stavljen i na razvijanje vještina koje će pojedincima trebati za 5 ili 10 godina kada se stanje u gospodarstvu možda potpuno izmijeni.

U tekstu koji slijedi prikazani su rezultati anketnoga istraživanja učenika i nastavnika koje je provedeno u okviru *Vanjskoga vrednovanja eksperimentalne provedbe novih strukovnih kurikuluma*. Ovim istraživanjem ispitane su procjene sudionika s obzirom na sljedeće teme: 1. upoznatost nastavnika s novim strukovnim kurikulumima i različitim aspektima njihove provedbe, 2. stručna usavršavanja nastavnika i potpora sustava provedbi novih strukovnih kurikuluma, 3. zadovoljstvo nastavnika i učenika novim strukovnim kurikulumima, 4. usporedba novih strukovnih kurikuluma s programima koji su im prethodili, 5. stavovi nastavnika o uvođenju i provedbi novih strukovnih kurikuluma te 6. obilježja nastave prema novim strukovnim kurikulumima.

2.

METODOLOGIJA

2.1. ISPITANICI

Nastavnici

Anketiranjem nastavnika obuhvaćena je populacija nastavnika koji izvode nastavu prema novim strukovnim kurikulumima u Republici Hrvatskoj. Ankete za nastavnike pripremljene su za sviju 1618 nastavnika, a ispunilo ih je 1320 nastavnika (81,6 %). Odaziv nastavnika koji predaju strukovne predmete bio je 83,8 %, a odaziv nastavnika koji predaju općeobrazovne predmete bio je 79 %, dok se 0,5 % nastavnika, odnosno njih osmero, nije izjasnilo u kojemu predmetnom području izvode nastavu.

Među nastavnicima koji su sudjelovali u istraživanju, njih 45,2 % izvodilo je isključivo nastavu strukovnih predmeta ili su imali veću satnicu u području strukovnih predmeta, dok je 54,8 % nastavnika izvodilo isključivo nastavu općeobrazovnih predmeta ili su imali veću satnicu u području općeobrazovnih predmeta. Podjela nastavnika u ove dvije kategorije korištena je u analizama u nastavku teksta.

Distribucija nastavnika prema sektorima strukovnoga obrazovanja kojemu pripada kvalifikacija za koju izvode nastavu prikazana je na slici 1. Najviše nastavnika izvodi nastavu za strukovne kvalifikacije iz sektora Elektrotehnike i računalstva, točnije za kvalifikacije *Tehničar za računalstvo*, *Tehničar za mehatroniku* i *Tehničar za elektroniku*, dok najmanje obuhvaćenih nastavnika pripada sektoru Osobne, usluge zaštite i druge usluge te Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija u sklopu kojih se izvodi nastava za *Kozmetičara* te *Ekološkoga tehničara*. Potonji sektori sadrže po jedan novi strukovni kurikulum, dok su svi ostali sektori zastupljeni s najmanje dva nova strukovna kurikuluma¹.

Potrebno je naglasiti da neki nastavnici izvode nastavu za više kvalifikacija, čak i izvan pojedinoga sektora strukovnoga obrazovanja, te je navedeni prikaz informativan samo kada se uzima u obzir kvalifikacija za koju pojedini nastavnik ima najveću satnicu.

Prema spolu, nastavnica je nešto više te čine 58 % istraživanjem obuhvaćenih nastavnika, a nastavnika muškoga spola je 42 %. Većina nastavnika je ravnomjerno raspoređena kroz dobne kategorije od 31 do 40 godina (28,2 %), od 41 do 50 godina (28,1 %) te od 51 do 60 godina (26,6 %). Nastavnika dobne kategorije 61 i više godina ima 6,7 %, a 10,5 % nastavnika ima 30 ili manje godina.

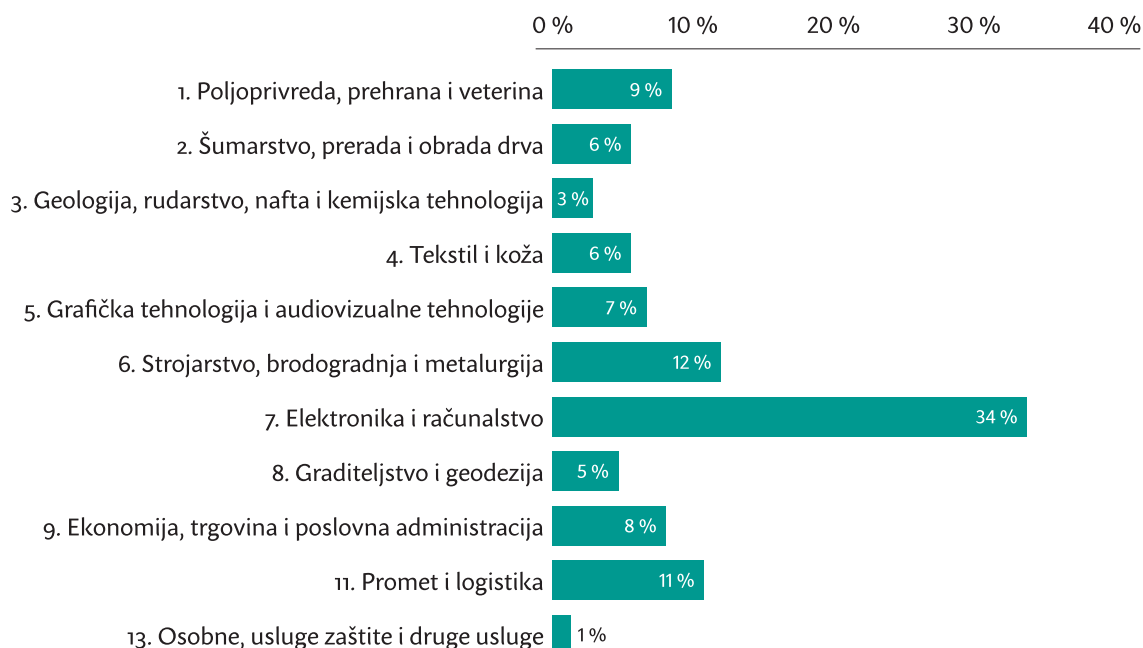
Prema godinama radnoga staža u nastavi, ukupno 38,7 % istraživanjem obuhvaćenih nastavnika ima do 10 godina radnog staža. Od toga, 19,9 % nastavnika ima od 5 do 10 godina staža, a 18,8 % nastavnika ima manje od 5 godina radnog staža. U ostalim kategorijama, najveći udio nastavnika ima od 11 do 20 godina radnog staža, njih 27,7 %. Nastavnika koji imaju od 21 do 30 godina radnog staža je 23,8 %, dok 9,8 % nastavnika ima 31 ili više godina radnog staža.

¹ Sektori Turizam i ugostiteljstvo te Zdravstvo i socijalna skrb su isključeni jer nemaju nove strukovne kurikulume.

Slika 1.

Struktura nastavnika obuhvaćenih istraživanjem prema sektoru strukovnoga obrazovanja (%)

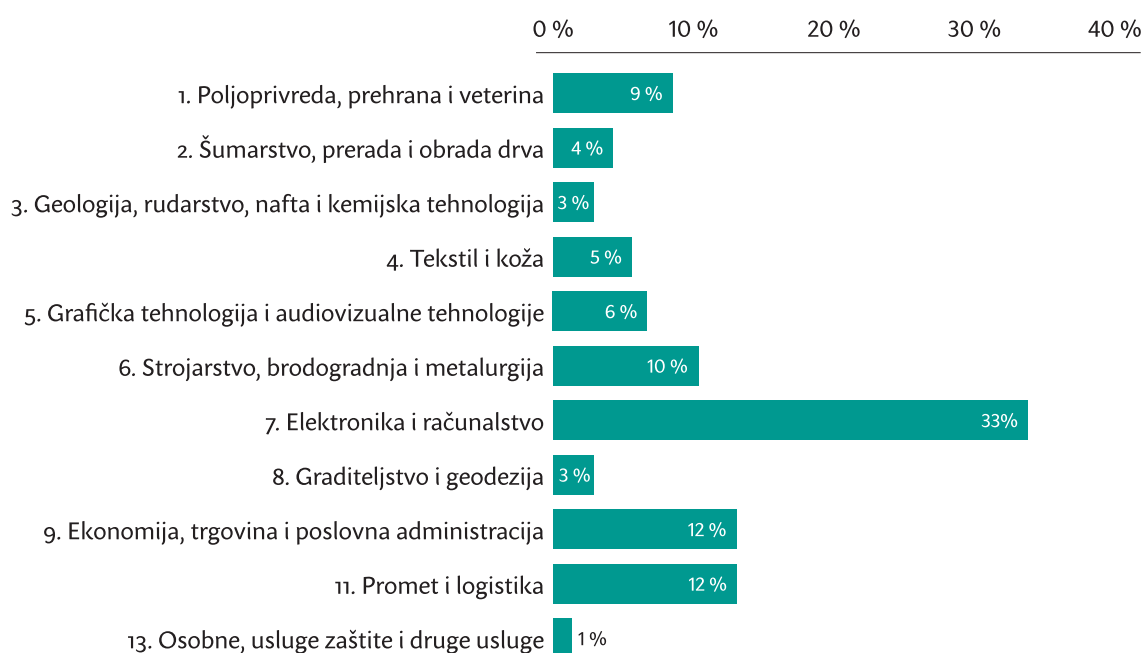
Prema najvišemu stečenom stupnju obrazovanja, velika većina nastavnika jest na razini 7. HKO-a, čak 92,3 % nastavnika uključujući magistre struke, diplomirane inženjere i diplomirane profesore. Prvostupnika i ostalih nastavnika sa razinom obrazovanja 6. stupnja je 4,1 %, a doktora znanosti, magistara znanosti i sveučilišnih specijalista 1,9 %. Osamnaest nastavnika, odnosno 1,4 % nastavnika izjasnilo se da ima završenu srednju školu, a njih 0,4 % ima stečeno zvanje majstora.

Učenici

Anketiranjem učenika obuhvaćena je populacija učenika trećih razreda koji su pohađali nastavu prema novim strukovnim kurikulumima u Republici Hrvatskoj². Odluka o anketiranju trećih razreda donesena je prema kriteriju dostatnoga vremena koje su ovi učenici proveli pohađajući nastavu prema novim strukovnim kurikulumima. U populaciji su zastupljene sve kvalifikacije u provedbi. Distribucija učenika prema sektorima strukovnoga obrazovanja kojemu pripada kvalifikacija prikazana je na slici 2. Sektor Elektrotehnike i računalstva obuhvaća oko trećine ukupnog broja učenika. Ukupan broj učenika kojima je poslana anketa je 1867, a broj učenika koji su ispunili anketu jest 1631, što čini odaziv učenika od 87,4 %.

Slika 2.

Struktura učenika obuhvaćenih istraživanjem prema sektoru strukovnoga obrazovanja (%)

Većinu ispitane populacije čine učenici muškoga spola (69,5 %), dok je oko trećine ispitane populacije ženskoga spola (30,5 %).

Prema općemu uspjehu u prethodnome razredu otprilike podjednak broj učenika ostvario je ocjenu vrlo dobar (44,5 %) i ocjenu dobar (43,8 %). Oko 10 % učenika ostvarilo je ocjenu odličan, a svega 26 učenika (1,6 %) ostvarilo je ocjenu dovoljan u prethodnome razredu.

² Za kvalifikaciju *Modelar obuće i kožne galanterije* koja je u vremenu anketiranja imala samo jedan prvi razred s osmero učenika; ti su učenici također anketirani i njihovi su rezultati u analizama pridruženi učenicima trećih razreda.

2.2.

MJERNI INSTRUMENTI

Upitnik za nastavnike

Anketni se upitnik za nastavnike sastojao od 43 pitanja te je ispunjavan metodom papira i olovke. Nastavnici su ispunjavali upitnik za onu strukovnu kvalifikaciju u kojoj imaju najveću satnicu. Uz to su navodili sve kvalifikacije za koje izvide nastavu. Napomenuto je da će se njihovi odgovori u obradi i analizi podataka uzeti u obzir isključivo za novi strukovni kurikulum čiju su kvalifikaciju naveli na prvome mjestu.

Upitnik je sadržavao tri velike cjeline: o kurikulumu, o nastavnome procesu te o potpori za provedbu. Cjelina o kurikulumu sadržavala je pet pitanja koja se odnose na informiranost o kurikulumu, zadovoljstvo kurikulumom, stavove prema obilježjima kurikuluma i dva instrumenta koje je Centru ustupila ASOO. Isti su instrumenti već primijenjeni u istraživanju stavova i iskustva nastavnika u 2014. godini. Na taj je način omogućena usporedba stavova nastavnika u 2014. i 2016. godini. U svim instrumentima ove cjeline za procjene i odgovore ispitanika korištena je ljestvica od pet stupnjeva. Cjelina o nastavnome procesu sadržavala je 22 pitanja od kojih su 10 pitanja višestrukoga izbora mjerila upoznatost s nacionalnom i školskom dokumentacijom za izvedbu novih strukovnih kurikuluma. U toj su cjelini također prikupljane informacije u kojoj su mjeri nastavnici upoznati s postupkom izrade dijela plana i programa koji se odnosi na nove strukovne kurikulume te u kojoj su mjeri pripremljeni za nastavu. Pitanja u kojima su nastavnici istodobno procijenili nastavu prema prethodnim programima i novim strukovnim kurikulumima služe za usporedbu osobne motivacije, samoprocjene kompetentnosti nastavnika, razlika u korištenju izvora za učenje i poučavanje te primijenjenih nastavnih metoda. Dvama pitanjima ispitivalo se ozračje na nastavi i stavovi prema vrednovanju postignuća. U instrumentima samoprocjene korištena je ljestvica od pet stupnjeva. U pitanju otvorenoga tipa nastavnici su mogli navesti do tri najveće prepreke uvođenju novih strukovnih kurikuluma u svojoj školi. Posljednjom se cjelinom ispitivalo u kojoj mjeri nastavnici podupiru provedbu novih strukovnih kurikuluma, koliko su se stručno usavršavali, kako su surađivali s ostalim dionicima te u kojoj su mjeri imali potporu institucija u sustavu odgoja i obrazovanja. Taj dio upitnika sadržavao je devet pitanja od kojih su pet pitanja bila višestrukoga izbora, a preostala su četiri bila otvorenoga tipa. Od pet pitanja višestrukoga izbora u tri pitanja o stručnome usavršavanju bilo je moguće odabrati više odgovora. Ta su pitanja sadržavala i dodatnu opciju otvorenoga odgovora.

Demografska pitanja nalazila su se na kraju upitnika. Ona su obuhvatila dob, spol, najviši stečeni stupanj obrazovanja, godine staža u nastavi, predmete koje nastavnik predaje te predmetno područje u kojemu izvodi nastavu. Predmetna područja odnosila su se na kategorije općeobrazovnih ili strukovnih predmeta.

Upitnik za učenike

Metodom papira i olovke učenici su ispunjavali upitnik u prvoj polovini svibnja 2016. godine. Upitnik za učenike sastojalo se od 12 pitanja. Uz osnovna pitanja o učenicima, koja su uključivala spol, dob, opći uspjeh u prethodnome razredu i strukovnu kvalifikaciju, postavljena su i pitanja o izvedbi nastave

prema novim strukovnim kurikulumima. Ona su se odnosila na nastavne metode, na razredno ozračje, na procjene nekih od karakteristika novoga kurikuluma, na samoprocjenu stečenih kompetencija u dosadašnjem srednjoškolskom obrazovanju i stavovima o mogućnostima povećanja uspješnosti i zadovoljstva učenika u školovanju. Taj dio upitnika sadržavao je i pitanja o planovima za daljnje obrazovanje ili za zapošljavanje. Učenicima je bilo postavljeno pitanje bi li ponovno, odabrali strukovnu kvalifikaciju za koju se školuju uz naputak da obrazlože svoj odgovor. U svim pitanjima samoprocjene, procjene i sudjelovanja korišteni su instrumenti s pridruženom ljestvicom od pet stupnjeva.

3.

REZULTATI

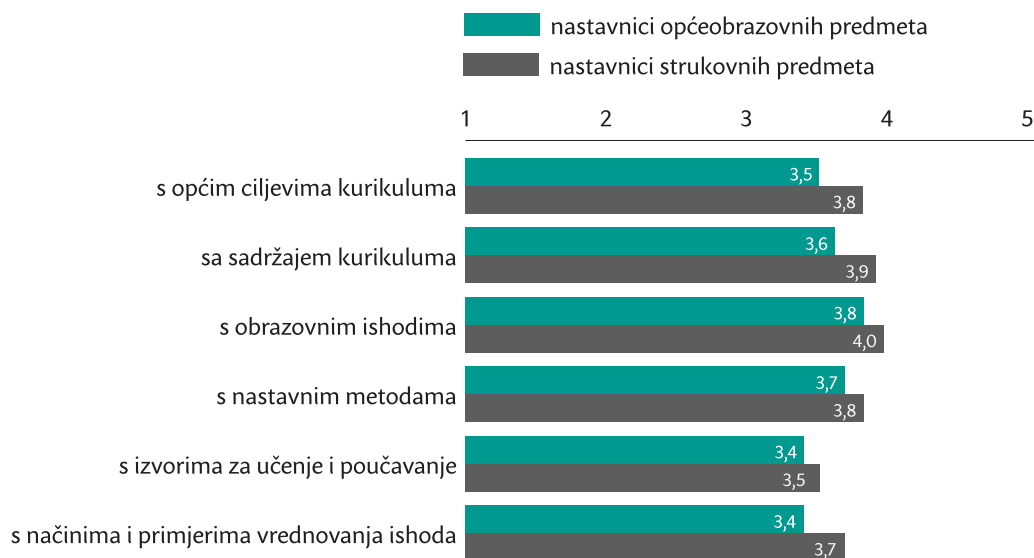
U ovom poglavlju prikazani su rezultati anketnoga istraživanja učenika i nastavnika. Rezultati prikupljeni različitim instrumentima procjene prikazani su aritmetičkim sredinama na peterostupanjskoj ljestvici, a odgovori za pitanja višestrukoga izbora su prikazani u postotcima ili brojem (frekvencijom) odgovora u slučaju da je instrumentom bilo moguće odabrati više odgovora. Postupci analize podataka koji su korišteni uključuju deskriptivnu analizu, korelacijsku analizu (Pearsonov koeficijent korelacije populacije i Spearmanov koeficijent korelacije) i hijerarhijsku regresijsku analizu. S obzirom na to da su analize provedene na rezultatima populacije nastavnika u provedbi novih strukovnih kurikuluma i populaciji učenika trećih razreda, naglasak u interpretaciji rezultata bio je na veličinama učinka.

3.1.

UPOZNATOST NASTAVNIKA S KURIKULUMIMA I ASPEKTIMA NJIHOVE PROVEDBE

3.1.1. Upoznatost nastavnika s novim strukovnim kurikulumima

Slika 3. prikazuje aritmetičke sredine upoznatosti nastavnika s pojedinim sastavnicama novih strukovnih kurikulumuma za koje izvode nastavu. Korištena je peterostupanjaska ljestvica na kojoj 1 označava *nimalo*, a 5 *vrlo mnogo*. Obje skupine nastavnika su najviše upoznate s obrazovnim ishodima koje kurikulumi propisuju, a najmanje s izvorima za učenje i poučavanje. Ovaj nalaz odražava opći problem dostupnosti i propisanosti izvora za učenje i poučavanje za obje skupine predmeta. Sve vrijednosti aritmetičkih sredina nalaze se između trećega i četvrtoga stupnja ljestvice što znači da su nastavnici *osrednje* do *mnogo* upoznati s navedenim sastavnicama. Iako nastavnici strukovnih predmeta u prosjeku iskazuju nešto višu upoznatost sa svim sastavnicama strukovnih kurikulumuma nego nastavnici općeobrazovnih predmeta, ove razlike su male do neznatne.

Slika 3.
Upoznatost anketiranih nastavnika sa sastavnicama novih strukovnih kurikulumuma
(aritmetička sredina)

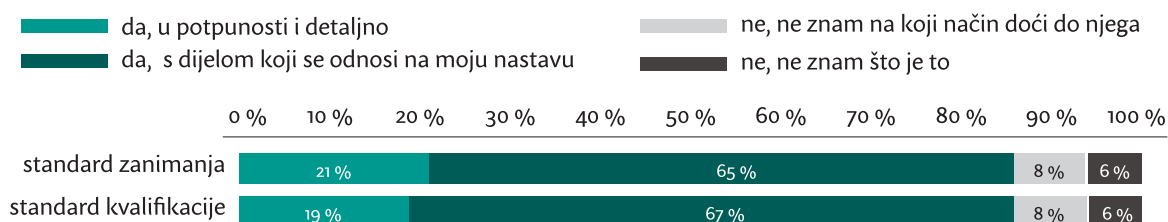
3.1.2. Upoznatost nastavnika s elementima provedbe novih strukovnih kurikulumuma

Nastavnici su odgovarali i na pitanja koja se odnose na procese uvođenja i provedbe novih strukovnih kurikulumuma. Prvim pitanjem ispitala se njihova upoznatost s općim izvedbenim dokumentima škole povezanim s novim strukovnim kurikulumima, poput godišnjega plana i programa škole ili školskoga kurikulumuma. Ukupno 94,4 % svih nastavnika se izjasnilo da su upoznati s dokumentima, od čega većina izražava upoznatost samo s dijelom koji se odnosi na njihovu nastavu (63,7 %), a otprilike trećina smatra da je upoznata s dokumentima u potpunosti i detaljno (30,7 %). Nastavnika koji uopće nisu upoznati s dokumentima je 5,6 %. Također, otprilike četvrtina svih nastavnika, njih 27 % se izjasnilo da su sudjelovali u izradi tih općih izvedbenih dokumenata škole.

Na pitanju u kojem je bilo moguće odabrati više odgovora, od ukupno 1320 nastavnika većina je odgovorila da su izvedbene planove i programe pojedinih predmeta izradili svaki zasebno za svoj predmet (N=892), a trećina da su oni izrađeni od strane manjih skupina nastavnika u školi (N=443) primjerice po aktivima predmeta. Njih 153 tvrdi da su ih izradili zajednički svi nastavnici i stručni suradnici.

Po pitanju zadovoljavanja minimalnih pretpostavaka za izvođenje, odnosno materijalnih i kadrovskih uvjeta propisanih kurikulumima, 45 % nastavnika složilo se da su uvjeti u potpunosti zadovoljeni u njihovoj školi, 42,2 % nastavnika izjavilo je da su uvjeti zadovoljeni djelomično, a 6,5 % nastavnika iskazalo je da minimalne pretpostavke za izvođenje uopće nisu zadovoljene u njihovoj školi. Manji dio nastavnika, njih 6,4 % izjasnilo se da uopće nisu upoznati s minimalnim uvjetima izvođenja navedenima u kurikulumu.

Nadalje, nastavnici su odgovarali na pitanja o upoznatosti sa standardima na temelju kojih su izrađeni kurikulumi prema kojima izvode nastavu. Sa standardom zanimanja i standardom kvalifikacije upoznata je velika većina nastavnika. Od ponuđenih opcija odgovora, najveći postotak nastavnika upoznat je s dijelom koji se odnosi na njihovu nastavu za oba standarda. Oko petine nastavnika je u potpunosti i detaljno upoznato sa standardom zanimanja i standardom kvalifikacije. S oba standarda manji, ali nezanemariv postotak nastavnika uopće nije upoznat.

Slika 4.

Upoznatost nastavnika sa standardom zanimanja i standardom kvalifikacije za koje izvode nastavu prema novim strukovnim kurikulumima (%)

Na slici 4. vidljiva je slična distribucija odgovora za ova dva pitanja na temelju čega se može zaključiti da su nastavnici gotovo podjednako upoznati sa standardom zanimanja i standardom kvalifikacije.

Utvrđena je vrlo snažna povezanost između upoznatosti nastavnika sa standardom zanimanja i sa standardom kvalifikacije ($p=0,837$). Drugim riječima, nastavnici koji su dobro upoznati sa standardom zanimanja obično su dobro upoznati i sa standardom kvalifikacije i obrnuto.

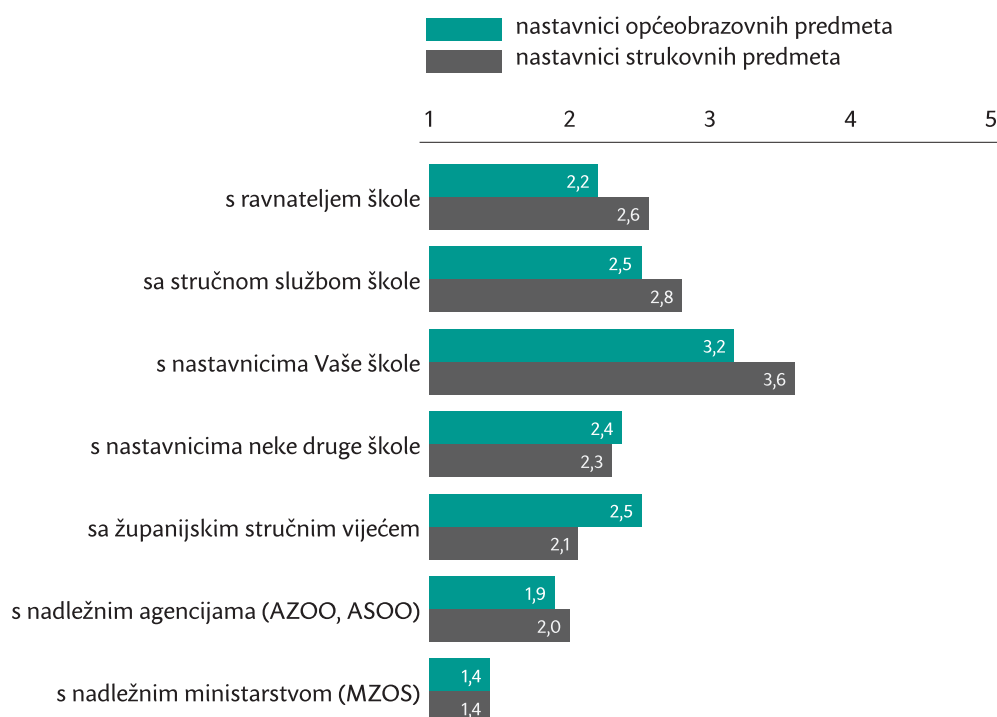
3.2.

STRUČNO USAVRŠAVANJE NASTAVNIKA I POTPORA SUSTAVA PROVEDBI NOVIH STRUKOVNIH KURIKULUMA

3.2.1. Savjetovanje s dionicima i suradnja u nastavi

Na slici 5. prikazani su rezultati procjene učestalosti savjetovanja s različitim dionicima u sustavu odgoja i obrazovanja o izvođenju novih strukovnih kurikuluma u školskoj godini 2015./2016. Prikazane su aritmetičke sredine odgovora na peterostupanjskoj ljestvici na kojoj 1 označava *nikada*, a 5 *vrlo često*.

Nastavnici su se u najvećem broju *ponekad* ili *rijetko* savještovali s ostalim dionicima odgojno-obrazovnog sustava, a postoje i razlike u učestalosti savjetovanja između nastavnika općeobrazovnih i strukovnih predmeta. U obje skupine nastavnika najviše njih se savještovalo s kolegama nastavnicima unutar iste škole, a najmanje s nadležnim ministarstvom i nadležnim agencijama.

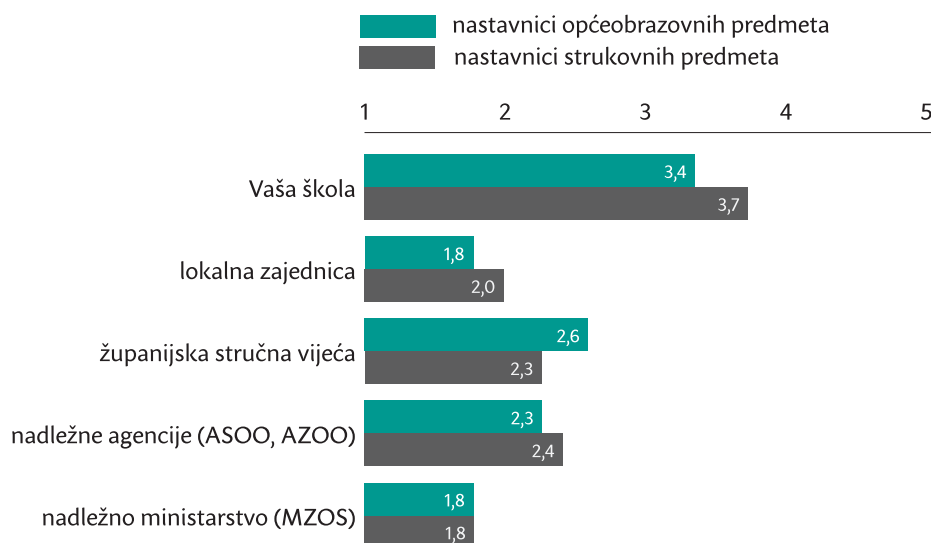
Slika 5.

Savjetovanje o izvođenju nastave prema novim strukovnim kurikulumima
s drugim dionicima obrazovnog sustava u školskoj godini 2015./2016.

Iako gotovo sve aritmetičke sredine ukazuju da se nastavnici općenito puno ne savjetuju oko izvođenja nastave prema novim strukovnim kurikulumima, nastavnici strukovnih predmeta se češće od nastavnika općeobrazovnih predmeta oslanjaju na savjetovanje s ravnateljima, stručnom službom škole i na svoje kolege nastavnike, a također i s ASOO-om. S druge strane, nastavnici općeobrazovnih predmeta se češće od nastavnika strukovnih predmeta oslanjaju na savjetovanje sa županijskim stručnim vijećima. Međutim, razlike između procjena nastavnika općeobrazovnih i strukovnih predmeta su male do neznatne. Nastavnici obje skupine predmeta se slažu da se iznimno rijetko savjetuju s nadležnim ministarstvom, odnosno rijetko s nadležnim agencijama te nastavnicima drugih škola. Razlike u savjetovanju vjerojatno proizlaze iz prostorne organizacije stručnoga usavršavanja. Nastavnici općeobrazovnih predmeta oslanjaju se na mrežu županijskih stručnih vijeća, dok su nastavnici strukovnih predmeta u većoj mjeri organizirani na razini škole.

3.2.2. Potpora sustava provedbi novih strukovnih kurikuluma

Nastavnici su procjenjivali potporu sustava za provedbu novih strukovnih kurikuluma. Slika 6. prikazuje da su nastavnicima najveću potporu pružile upravo njihove škole. Obje skupine nastavnika najmanjom procjenjuju potporu pruženu od strane nadležnoga ministarstva i lokalne zajednice.

Slika 6.

Procjena potpore sustava provedbi novih strukovnih kurikuluma (aritmetička sredina)

Razlike između procjena nastavnika općeobrazovnih i strukovnih predmeta su male do neznatne. Nastavnici strukovnih predmeta nešto većom procjenjuju potporu njihove škole i lokalne zajednice, dok nastavnici općeobrazovnih predmeta većom procjenjuju potporu od strane županijskih stručnih vijeća, što je u skladu s interpretacijom rezultata o savjetovanju s dionicima. Također, veću potporu lokalne zajednice koju iskazuju nastavnici strukovnih predmeta možemo pripisati stručnoj praksi.

Nadalje, kad je riječ o pojedinim aspektima institucionalne potpore, svi su ocjenjeni ujednačeno i prilično nisko – ispod razine *osrednje* (slika 7.). Nastavnici općeobrazovnih predmeta najslabijim procjenjuju učinkovito informiranje javnosti o provedbi te materijalna sredstva za provedbu. Nastavnici

strukovnih predmeta najslabijim aspektima procjenjuju informiranje javnosti te izvore informacija za pripremu i provedbu nastave.

Slika 7.

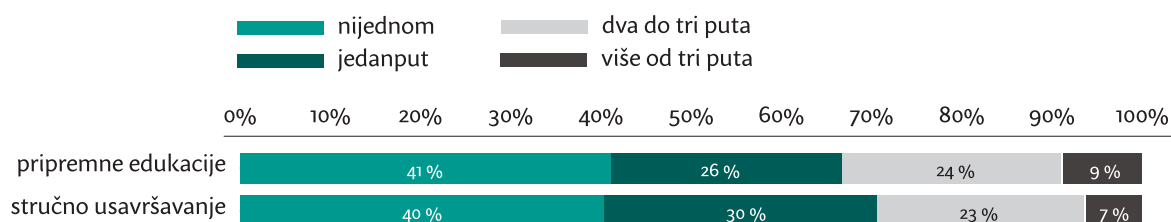
Stavovi nastavnika o institucionalnoj potpori provedbe novih strukovnih kurikuluma

Između skupina postoji jedino mala razlika u procjeni potpore u obliku adekvatnih izvora informacija, pri čemu nastavnici općeobrazovnih predmeta daju nešto više procjene, dok za ostale čestice nema razlika između procjena nastavnika strukovnih i općeobrazovnih predmeta. Nastavnici koji provode nove strukovne kurikule slažu se oko procjene aspekata institucionalne potpore u *slabo* do *osrednjoj* mjeri.

3.2.1. Stručno usavršavanje nastavnika

Na pitanja o sudjelovanju na pripremim edukacijama koje su prethodile provedbi novih strukovnih kurikuluma i na pitanje o učestalosti stručnoga usavršavanja u školskoj godini 2015./2016., nastavnici su odgovarali odabirom jednoga od ponuđenih odgovora: *nikad*, *jedanput*, *dva do tri puta* te *više od tri puta*. Slika 8. prikazuje postotak odabranih odgovora na ova dva pitanja.

Na pripremnim je seminarima koji su organizirani prije početka provedbe novih strukovnih kurikuluma sudjelovalo gotovo dvije trećine anketiranih nastavnika. Četvrtina je nastavnika sudjelovala jedanput, četvrtina dva ili tri puta, a oko petine više od tri puta. Više od trećine nastavnika nije uopće sudjelovalo na pripremnim edukacijama za provedbu nastave novih strukovnih kurikuluma. Po pitanju stručnoga usavršavanja u području izvođenja novih strukovnih kurikuluma ukupno sličan omjer nastavnika je sudjelovalo u raznim oblicima stručnoga usavršavanja u školskoj godini 2015./2016. Trećina je sudjelovala jedanput, nešto manje od četvrtine dva ili tri puta te manji postotak više od tri puta. Više od trećine nastavnika kao i kod pripremnih edukacija, nije se uopće stručno usavršavalo tijekom te školske godine.

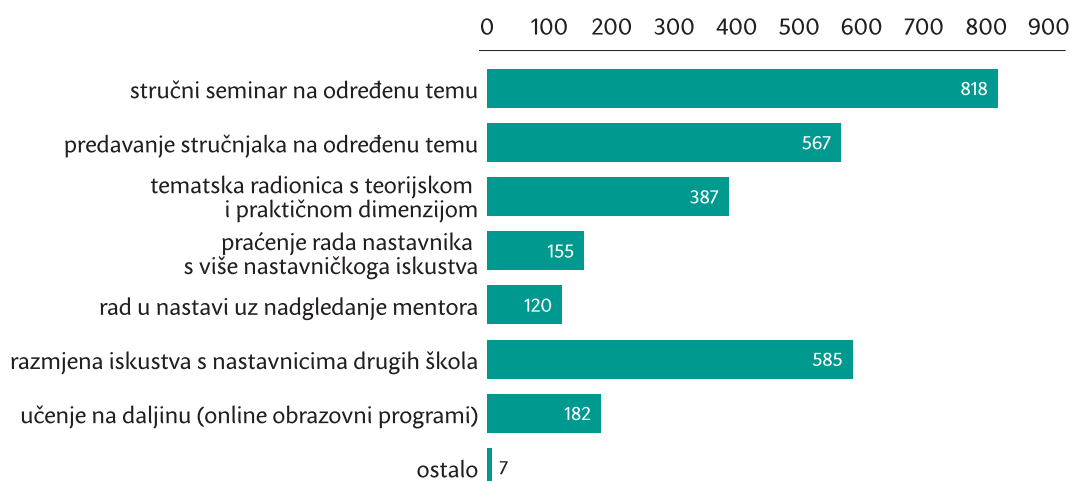
Slika 8.

Sudjelovanje nastavnika na pripremnim edukacijama i sudjelovanje u stručnom usavršavanju u šk. god. 2015./2016. (%)

Uočljiva je relativna usklađenost rezultata sudjelovanja na pripremnim edukacijama i stručnome usavršavanju, odnosno slična distribucija odgovora na oba pitanja. Utvrđena je umjerena povezanost između odgovora na ova dva instrumenta ($p=0,352$). Drugim riječima, nastavnici koji su češće sudjelovali na pripremnim edukacijama češće su sudjelovali i u stručnom usavršavanju. Kako su pripreme edukacije također oblik stručnoga usavršavanja, opravdano je općenito utvrditi da postoji dio nastavnika koji se uopće nije usavršavao u području izvođenja nastave prema novim strukovnim kurikulumima, dok se istovremeno trećina nastavnika usavršava dva ili više puta godišnje.

Nadalje, nastavnici su odgovarali na tri pitanja koja se odnose na oblik i sadržaj stručnih usavršavanja koje su pohađali i za koje smatraju da bi im najviše pomogli u stjecanju znanja i vještina za izvođenje nastave novih strukovnih kurikuluma. Na sljedeća tri pitanja moguće je bilo odabrati više ponuđenih odgovora, a posljednja kategorija svakoga pitanja bila je otvorena za upisivanje vlastitih odgovora.

Slika 9. prikazuje broj nastavnika koji su od uvođenja novih strukovnih kurikuluma bili uključeni u različite oblike stručnoga usavršavanja. Najveći broj nastavnika pohađali su stručna usavršavanja u obliku stručnoga seminara. Od ponuđenih oblika, nastavnici su najmanje sudjelovali u praćenju rada nastavnika s više nastavničkoga iskustva i u radu u nastavi uz nadgledanje mentora. Može se uočiti da je više od trećine anketiranih nastavnika sudjelovalo u razmjenama iskustava s nastavnicima drugih škola o izvođenju nastave prema novim strukovnim kurikulumima.

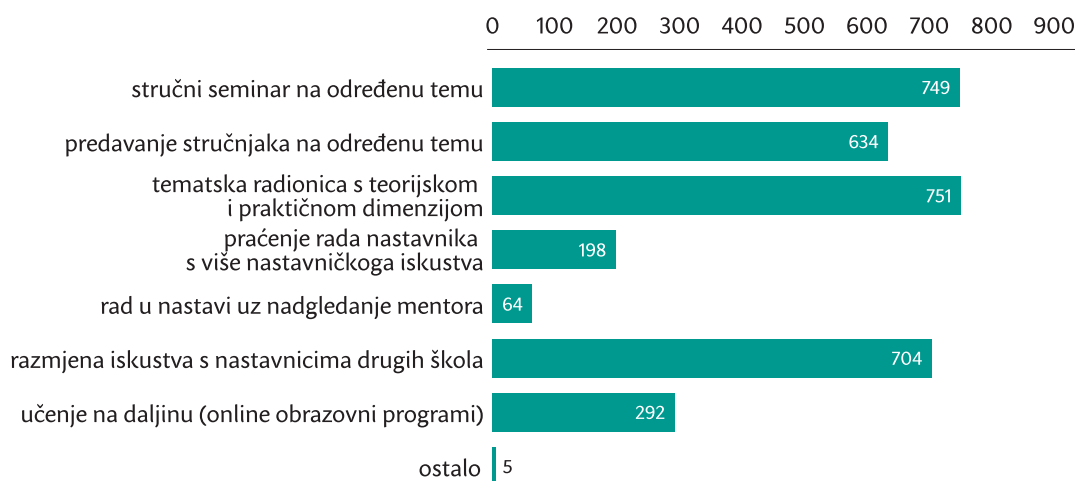

Slika 9.

Uključenost nastavnika u navedene oblike stručnoga usavršavanja od uvođenja novih strukovnih kurikuluma (broj odgovora)

Sljedeće pitanje sadržavalo je iste kategorije odgovora kao i prethodni instrument, no u kontekstu onoga što nastavnici smatraju najučinkovitijim oblicima za njihovo učenje. Slika 10. prikazuje broj odgovora nastavnika. Nastavnici smatraju da bi im tematska radionica, stručni seminar i razmjena iskustva u najvećoj mjeri pomogli stjecanju znanja i vještina potrebnih za kvalitetnije izvođenje nastave novih strukovnih kurikuluma. Od ponuđenih oblika, najmanje primjerenim smatraju rad u nastavi uz nadgledanje mentora.

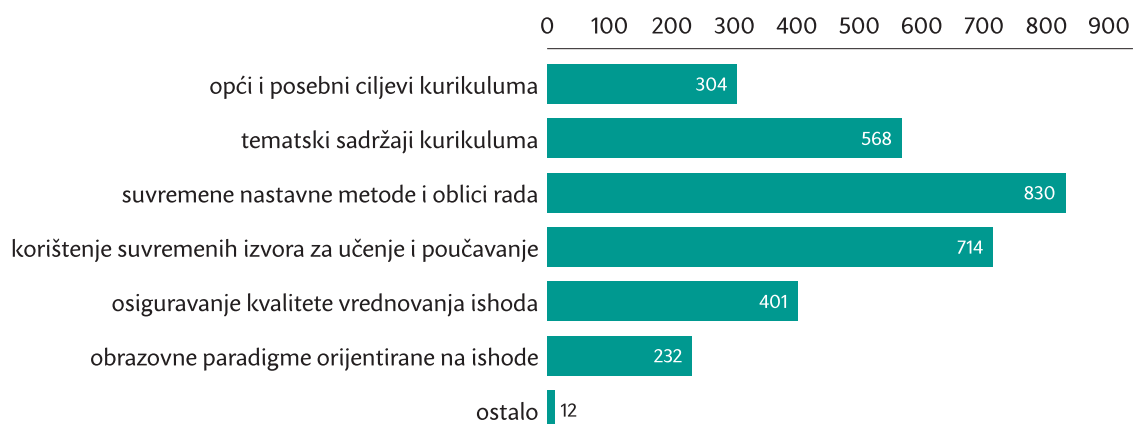
Naročito je zanimljivo promotriti odnos nastavnika koji sudjeluju u *online* obrazovnim programima učenja na daljinu i nastavnika koji smatraju da bi im takvi obrazovni programi bili korisni. Očito je da postoji dio nastavnika koji bi voljeli sudjelovati u ovakvome obliku usavršavanja, međutim moguće je da nemaju dostatne informacije kako se u njih uključiti ili kako pronaći njima relevantnu temu. Također, iz usporedbe rezultata vidljivo je da postoji nerazmjer između ponude usavršavanja u obliku radionica s tematskim i praktičnim dimenzijama i nastavnika koji bi bili zainteresirani za ovaj oblik usavršavanja. U budućnosti bi stručna usavršavanja mogla osim klasičnih predavanja uključiti i ovakve suvremenije oblike edukacije.

Slika 10.

Oblik stručnoga usavršavanja koji bi nastavnicima najviše pomogao u izvođenju nastave prema novim strukovnim kurikulumima (broj odgovora)

Po pitanju tema koje bi im najviše pomogle u izvođenju nastave, najveći broj nastavnika se slaže da je potrebno organizirati usavršavanja s naglaskom na suvremene metode i oblike rada te za korištenje suvremenih izvora za učenje i poučavanje, kao što je vidljivo na slici 11.

Slika 11.

Teme stručnoga usavršavanja koje bi nastavnicima najviše pomogle u izvođenju nastave prema novim strukovnim kurikulumima (broj odgovora)

3.3.

ZADOVOLJSTVO NASTAVNIKA I UČENIKA NOVIM STRUKOVNIM KURIKULUMIMA

3.3.1. Zadovoljstvo nastavnika sastavnicama novih strukovnih kurikuluma

Slika 12. prikazuje zadovoljstvo nastavnika sastavnicama novih strukovnih kurikuluma. Nastavnici strukovne grupe predmeta zadovoljniji su u svim aspektima od nastavnika općeobrazovnih predmeta, osim kad je riječ o izvorima za učenje i poučavanje gdje su svi nastavnici osrednje zadovoljni. Nastavnici općeobrazovnih predmeta najviše su zadovoljni nastavnim metodama i ishodima učenja, a nastavnici strukovnih predmeta općim ciljevima kurikuluma i nastavnim metodama.

Slika 12.

Zadovoljstvo nastavnika sastavnicama novih strukovnih kurikuluma (aritmetička sredina)

Odgovori nastavnika na svim česticama instrumenta procjene zadovoljstva sastavnicama novih strukovnih kurikuluma su objedinjeni u kompozitnu varijablu **zadovoljstvo sastavnicama kurikuluma**. Varijabla *upoznatost*, koja se odnosi na upoznatost nastavnika s aspektima i elementima kurikuluma kao i aspektima njegove provedbe i operacionalizacije, dobivena je združivanjem rezultata nastavnika iz šest mjernih instrumenata: upoznatost s elementima kurikuluma, upoznatost s razvojnom strategijom škole, upoznatost s općim izvedbenim dokumentima škole, sudjelovanje u izradi općih izvedbenih dokumenata škole, upoznatost sa standardom kvalifikacije te upoznatost sa standardom zanimanja.

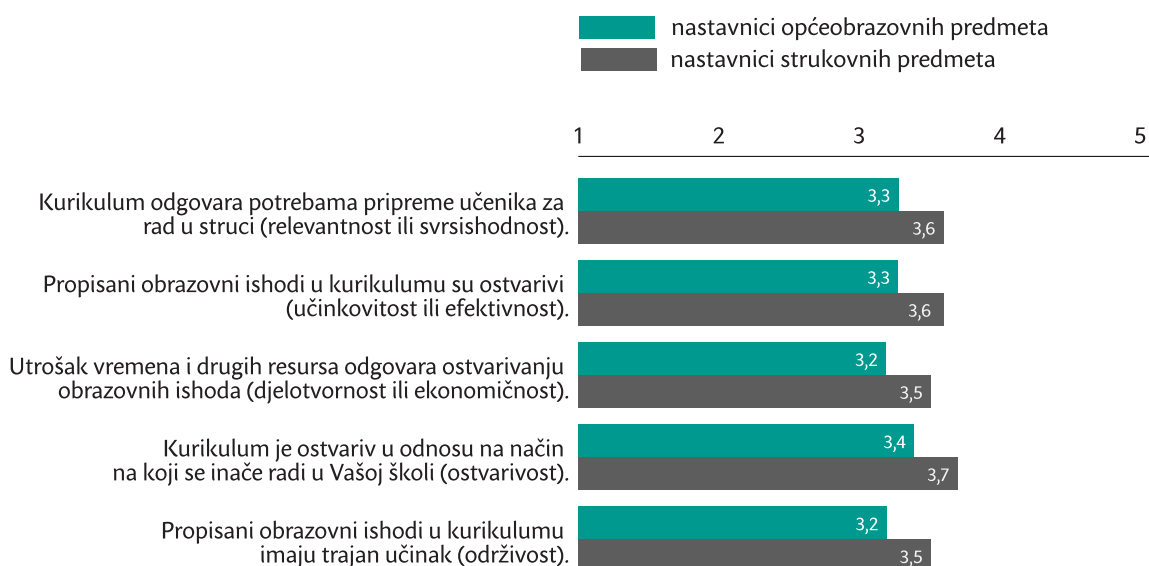
Varijabla *usavršavanje* koja se odnosi se na učestalost pohađanja pripremnih edukacija i stručnih usavršavanja u području koje obuhvaća izvođenje nastave prema novim strukovnim kurikulumima dobivena je združivanjem rezultata nastavnika iz tri mjerna instrumenta: sudjelovanje na pripremnim edukacijama, učestalost usavršavanja školske godine 2015./2016. te uključenost u određene oblike stručnog usavršavanja od uvođenja novih strukovnih kurikulumu.

Ove su varijable međusobno povezane. Drugim riječima, sudionici koji postižu više rezultate na jednoj varijabli češće imaju više rezultate i na ostalim varijablama, i obratno. Upoznatost ima najveću pozitivnu korelaciju sa zadovoljstvom sastavnicama kurikulumu ($p=0,535$), dok je usavršavanje u manjoj mjeri povezano sa zadovoljstvom sastavnicama kurikulumu ($p=0,345$). Upoznatost i usavršavanje međusobno su osrednje povezane ($p=0,422$).

Na temelju rezultata nastavnika na varijablama upoznatosti i usavršavanja može se objasniti oko trećina varijabiliteta rezultata u varijabli zadovoljstva sastavnicama kurikulumu. Pritom je upoznatost bila važniji prediktor zadovoljstva sastavnicama kurikulumu od usavršavanja.

3.3.2. Zadovoljstvo nastavnika dimenzijama novih strukovnih kurikulumu

Na slici 13. prikazan je stupanj slaganja nastavnika s tvrdnjama o dimenzijama kurikulumu, odnosno procjena njegove relevantnosti ili svrsishodnosti, učinkovitosti, djelotvornosti, ostvarivosti i održivosti. Nastavnici strukovnih predmeta izražavaju pozitivniji stav prema svim navedenim obilježjima kurikulumu u okviru kojeg izvode nastavu nego nastavnici općeobrazovnih predmeta. Razlike u procjenama dviju skupina nastavnika su male. Najpozitivnije stavove nastavnici imaju prema ostvarivosti kurikulumu, njegovoj relevantnosti i učinkovitosti. Važno je istaknuti da aritmetičke sredine pokazuju da se strukovni nastavnici slažu sa svim navedenim tvrdnjama. Nastavnici općeobrazovnih predmeta u najvećoj mjeri se slažu oko ostvarivosti kurikulumu iako se radi o malim razlikama vrijednosti aritmetičkih sredina među navedenim dimenzijama.

Slika 13.
Slaganje nastavnika s tvrdnjama o dimenzijama novih strukovnih kurikulumu
(aritmetička sredina)

Odgovori nastavnika na svim česticama instrumenta procjene zadovoljstva dimenzijama novih strukovnih kurikuluma su objedinjeni u kompozitnu varijablu **zadovoljstvo dimenzijama kurikuluma**.

Rezultati na ovoj varijabli povezani su s rezultatima na varijablama upoznatosti ($p=0,487$) i usavršavanja ($p=0,346$). Drugim riječima, sudionici koji postižu više rezultate na varijabli zadovoljstva češće postižu više rezultate i na ostalim varijablama, i obratno.

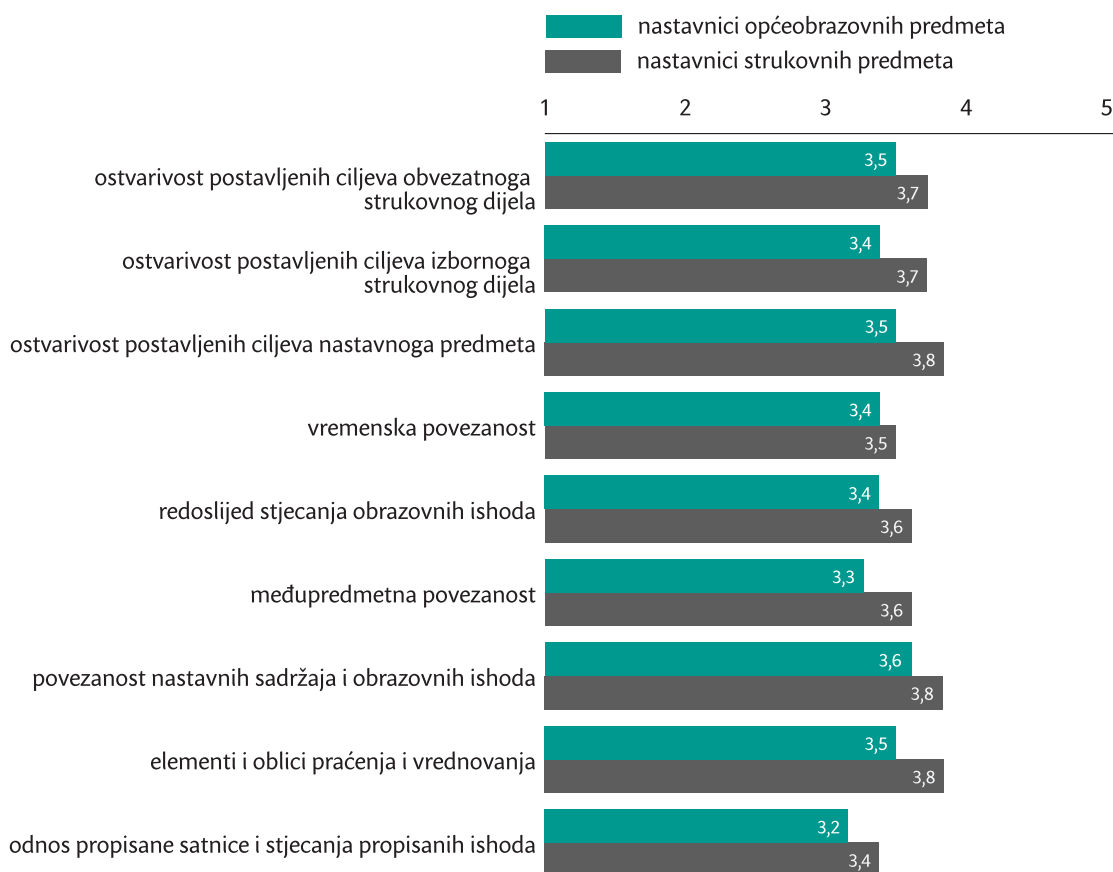
Na temelju rezultata nastavnika na varijablama upoznatosti i usavršavanja može se objasniti oko četvrtina varijabiliteta rezultata u varijabli zadovoljstva dimenzijama kurikuluma. Pritom je upoznatost bila važniji prediktor zadovoljstva od usavršavanja.

3.3.3. Zadovoljstvo nastavnika i učenika obilježjima novih strukovnih kurikuluma

Rezultati nastavnika

U anketnom upitniku ispitivano je zadovoljstvo nastavnika o različitim obilježjima novih strukovnih kurikuluma (slika 14.). Nastavnici strukovnih predmeta zadovoljniji su od nastavnika općeobrazovnih predmeta sa svim navedenim obilježjima, no razlike u procjenama dviju skupina nastavnika su male. Najzadovoljniji su s ostvarivosti postavljenih ciljeva nastavnoga predmeta, povezanosti nastavnih sadržaja i obrazovnih ishoda i elementima i oblicima praćenja i vrednovanja kurikuluma. Vrijednosti aritmetičkih sredina njihovih odgovora za sva obilježja pripadaju četvrtomu stupnju na ljestvici, osim za česticu odnosa propisane satnice i stjecanja propisanih ishoda koja je bliža vrijednosti *osrednje*.

Nastavnici općeobrazovnih predmeta umjerenije su zadovoljni navedenim obilježjima. Najzadovoljniji su s povezanosti nastavnih sadržaja i ishoda učenja, ostvarivosti postavljenih ciljeva nastavnoga predmeta te elementima i oblicima praćenja i vrednovanja. Kao i nastavnici strukovnih predmeta, najmanje su zadovoljni odnosom propisane satnice i stjecanja propisanih ishoda.

Slika 14.

Zadovoljstvo nastavnika obilježjima novih strukovnih kurikuluma (aritmetička sredina)

Odgovori nastavnika na svim česticama instrumenta procjene obilježja novih strukovnih kurikuluma su objedinjeni u kompozitnu varijablu **zadovoljstvo obilježjima kurikuluma**.

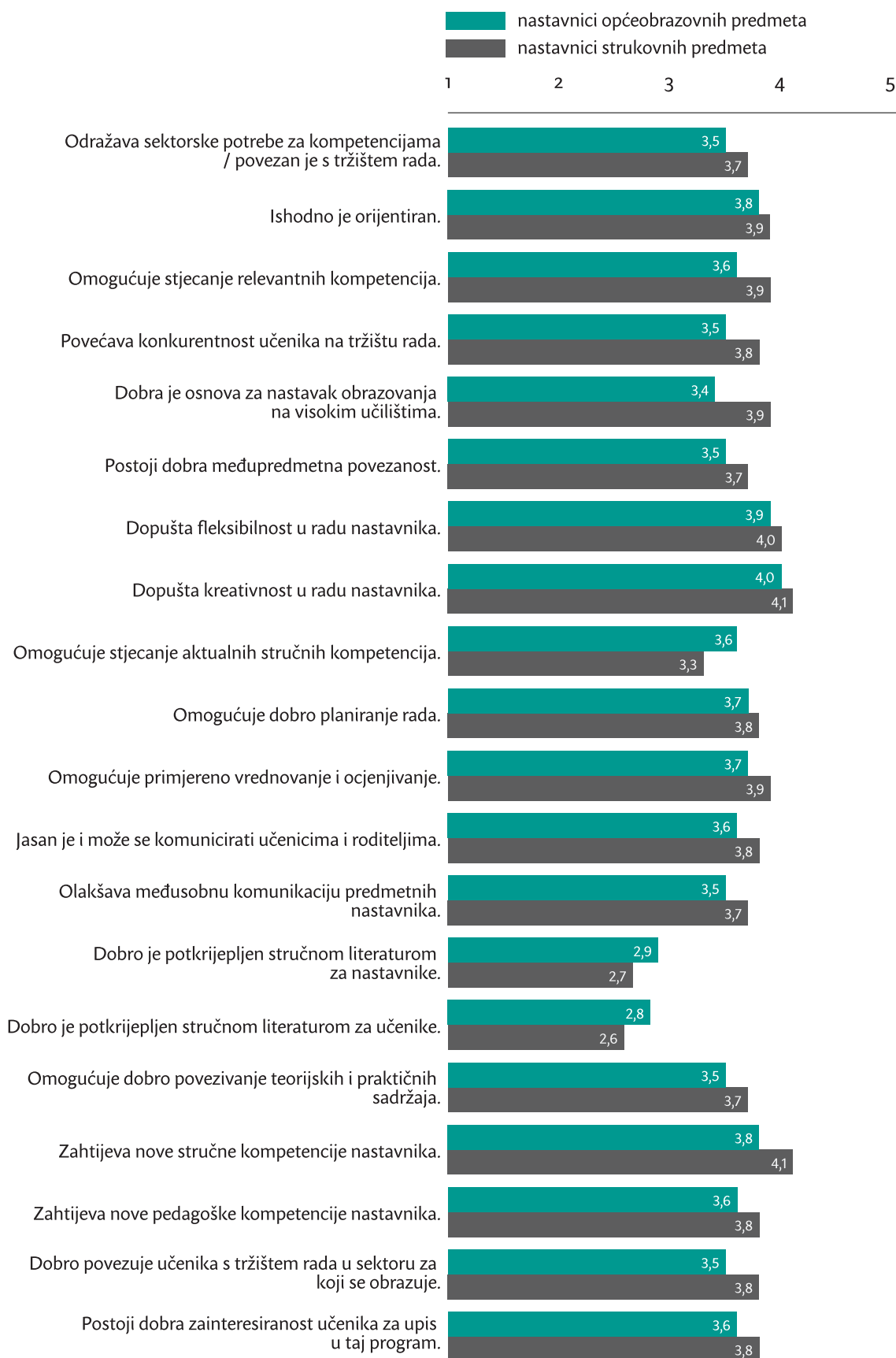
Upoznatost ($p=0,440$) i usavršavanje ($p=0,344$) su u pozitivnoj korelaciji sa zadovoljstvom obilježjima kurikuluma. Drugim riječima, sudionici koji su upoznati s kurikulumom i koji su se češće usavršavali obično iskazuju i veće zadovoljstvo obilježjima kurikuluma.

Varijable upoznatosti i usavršavanja objašnjavaju oko petinu varijabiliteta u rezultatima u varijabli zadovoljstva obilježjima kurikuluma pri čemu je upoznatost bila važniji prediktor zadovoljstva od usavršavanja.

Nadalje, nastavnici su izražavali stupanj svog slaganja s tvrdnjama koje se odnose na nove strukovne kurikulume. Instrument je sadržavao 20 tvrdnji, a nastavnici su izražavali svoje slaganje na peterostupanjskoj ljestvici slaganja na kojoj je 1 označavalo *ne slažem se*, a 5 u *potpunosti se slažem*. Rezultati su prikazani s obzirom na skupine nastavnika prema predmetnome području na slici 15.

Povezano s prethodno iznesenim rezultatima, nastavnici strukovnih predmeta ponovno izražavaju veće slaganje sa sadržajem tvrdnji o novim strukovnim kurikulumima za skoro sve osim za tvrdnje o dobroj potkrijepljenosti stručnom literaturom za nastavnike i stručnom literaturom za učenike s kojima se nastavnici općeobrazovnih predmeta slažu u većoj mjeri. Najveća razlika u smjeru nastavnika strukovnih predmeta utvrđena je za tvrdnju o osnovi za nastavak obrazovanja. Za preostale tvrdnje utvrđene su male ili neznatne razlike između dvaju skupina nastavnika.

Obje skupine nastavnika u najvećoj se mjeri slažu da novi strukovni kurikulumi dopuštaju kreativnost u radu nastavnika.

Slika 15.

Stavovi nastavnika o novim strukovnim kurikulumima (aritmetička sredina)

Rezultati učenika

Učenici su također izražavali svoje slaganje s pojedinim tvrdnjama o novim strukovnim kurikulumima na sličnome instrumentu. Instrument za učenike sadržavao je osam tvrdnji o novim strukovnim kurikulumima koje učenici mogu procijeniti sa svoje pozicije, a u svrhu usporedbe, sve tvrdnje se podudaraju s tvrdnjama instrumenta za nastavnike.

Rezultati na slici 16. pokazuju da se učenici u najvećoj mjeri slažu da su novi strukovni kurikulumi dobra osnova za nastavak obrazovanja na visokim učilištima. Najmanje slaganje učenici izražavaju po pitanju potkrijepljenosti stručnom literaturom za učenike. Rezultati za sve ostale tvrdnje grupiraju se oko srednje vrijednosti odnosno učenici se s njima *niti slažu, niti ne slažu*. Stoga, rezultati ukazuju da većina učenika nema stav o sadržajima ovih tvrdnji ili s pozicije učenika nisu u mogućnosti procijeniti navedene tvrdnje.

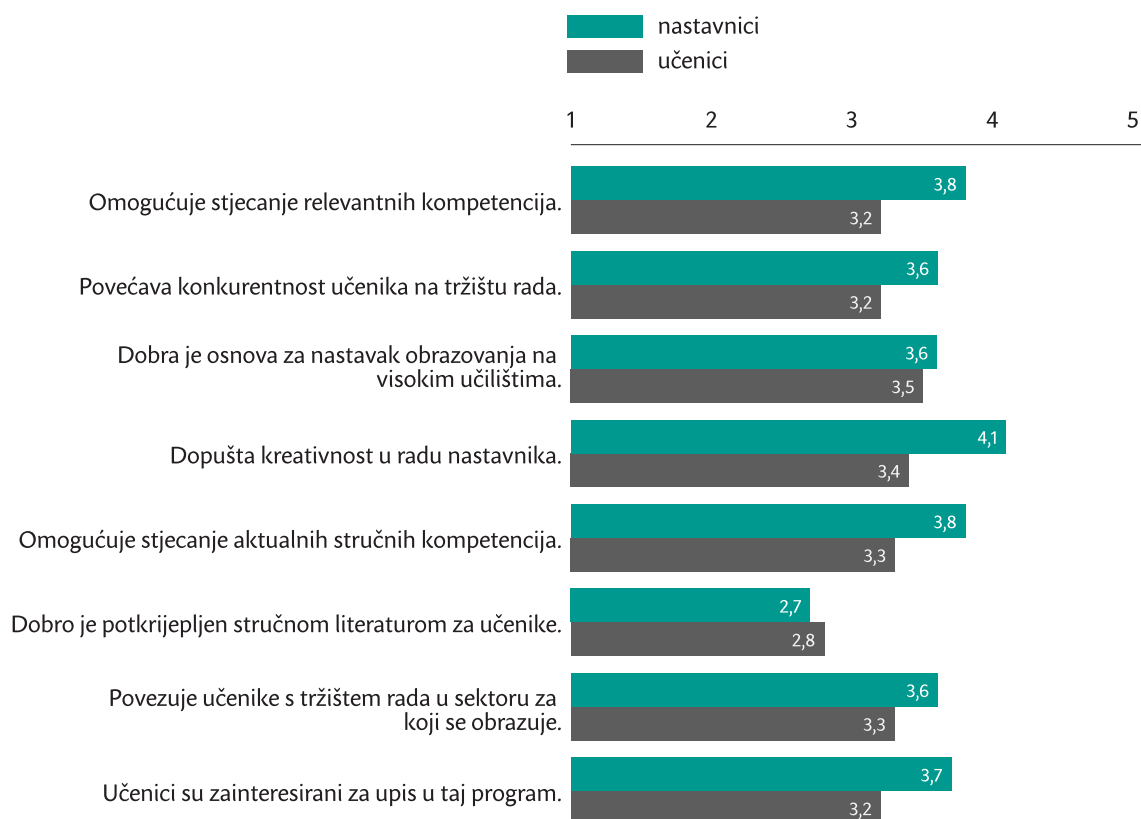
Slika 16.

Stavovi učenika o novim strukovnim kurikulumima (aritmetička sredina)

Usporedba rezultata učenika i nastavnika

Nakon zasebnih prikaza stavova nastavnika i učenika o obilježjima novih strukovnih kurikuluma, na slici 17. prikazana je združena usporedba rezultata. Uspoređeno je ukupno osam tvrdnji na koje su i učenici i nastavnici odgovarali. Stavovi nastavnika su prema svim tvrdnjama pozitivniji nego kod učenika, osim za tvrdnju koja se odnosi na dobru potkrijepljenost kurikuluma stručnom literaturom za učenike za koju učenici izražavaju nešto veće slaganje nego nastavnici.

Utvrđena je srednje velika razlika za tri varijable: *omogućuje stjecanje relevantnih kompetencija*, *omogućuje stjecanje aktualnih stručnih kompetencija* te *dopušta kreativnost u radu nastavnika*. Za ove tvrdnje, nastavnici izražavaju pozitivnije stavove od učenika. Za tvrdnje o povećanju konkurentnosti učenika na tržištu rada, o zainteresiranosti za upis programa te o povezivanju učenika s tržištem rada u sektoru za koji se obrazuje dobivena je mala razlika, pri čemu nastavnici također iskazuju pozitivnije stavove od učenika. Praktične razlike između učenika i nastavnika nisu utvrđene za tvrdnje o dobroj osnovi za nastavak obrazovanja na visokim učilištima i o dobroj potkrijepljenosti stručnom literaturom za učenike.

Slika 17.

Usporedba stavova učenika i nastavnika o novim strukovnim kurikulumima
(aritmetička sredina)

3.4.

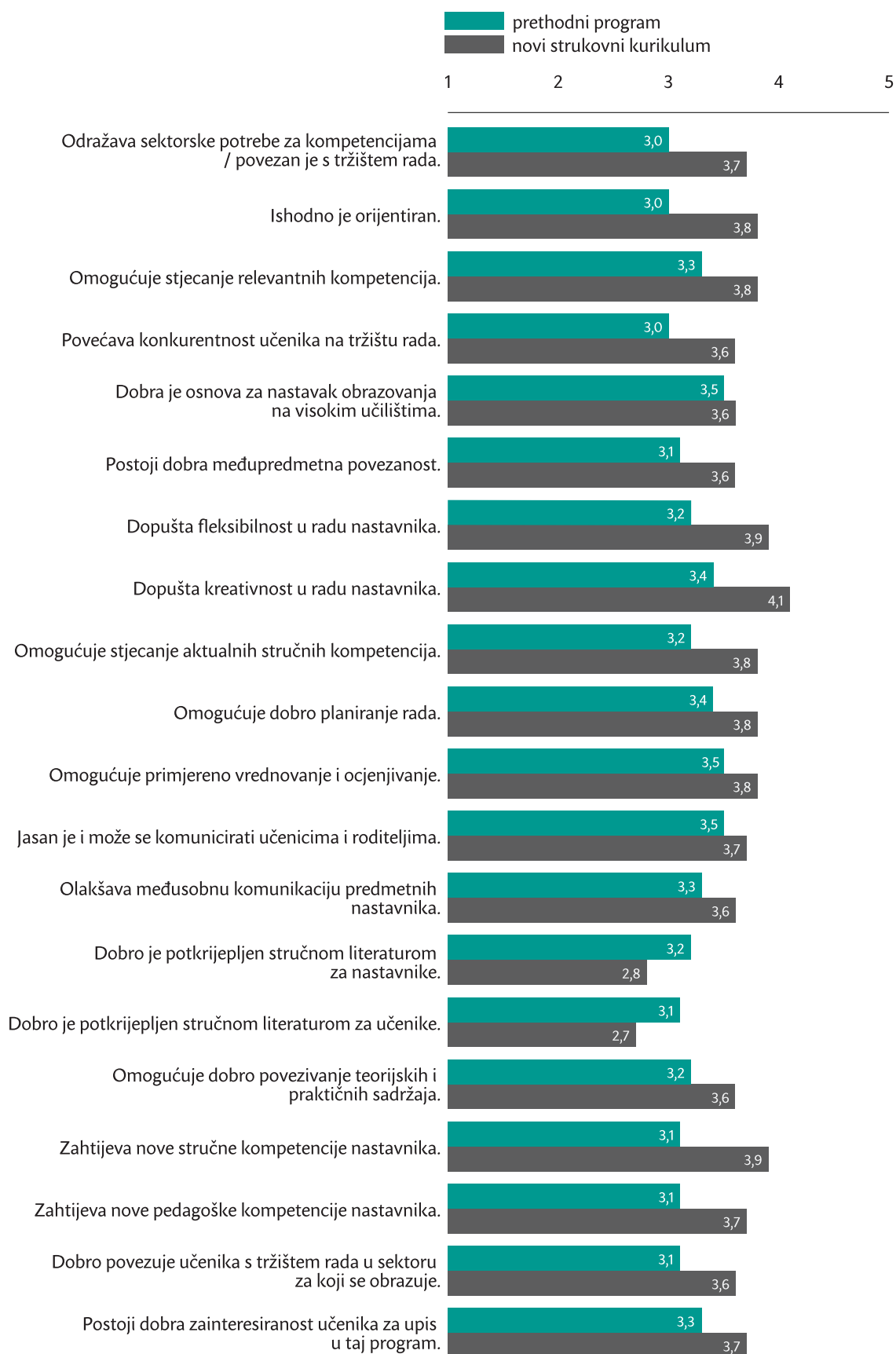
USPOREDBA NOVIH STRUKOVNIH KURIKULUMA S PROGRAMIMA KOJI SU IM PRETHODILI

U ovome potpoglavlju prikazani su rezultati usporedbe stavova nastavnika o novim strukovnim kurikulumima u odnosu na programe koji su im prethodili. Usporedba je dobivena korištenjem seta tvrdnji prikazanog u prethodnome dijelu. Nastavnici su uz slaganje s tvrdnjama koje se odnose na nove strukovne kurikulume, izražavali svoj stav za programe koji su im prethodili na istih 20 tvrdnji.

Aritmetičke sredine odgovora su prikazane usporedno za prethodne programe i nove strukovne kurikulume. Za procjene je korištena peterostupanjska ljestvica na kojoj je broj 1 označavao *ne slažem se*, a broj 5 *u potpunosti se slažem*. Također, uz prethodno dopuštenje ASOO-a te ustupanjem rezultata njihova istraživanja provedena je usporedba podataka, s obzirom da je instrument korišten u anketnome ispitivanju 2014. godine.

Na slici 18. prikazani su rezultati koji se odnose na slaganje nastavnika s tvrdnjama o prethodnim programima i novim strukovnim kurikulumima. Vrijednosti za nove strukovne kurikulume su veće u skoro svim elementima procjene. Jedina dva elementa koja se procjenjuju boljima za prethodne programe su potkrijepljenost literaturom za nastavnike i literaturom za učenike.

Nastavnici se u najvećoj mjeri slažu s tvrdnjama da novi strukovni kurikulumi omogućavaju veću fleksibilnost i kreativnost nastavnika u radu, ali da to zahtjeva i nove stručne kompetencije nastavnika. Nastavnici procjenjuju da je novi strukovni kurikulum bolja osnova za nastavak obrazovanja.

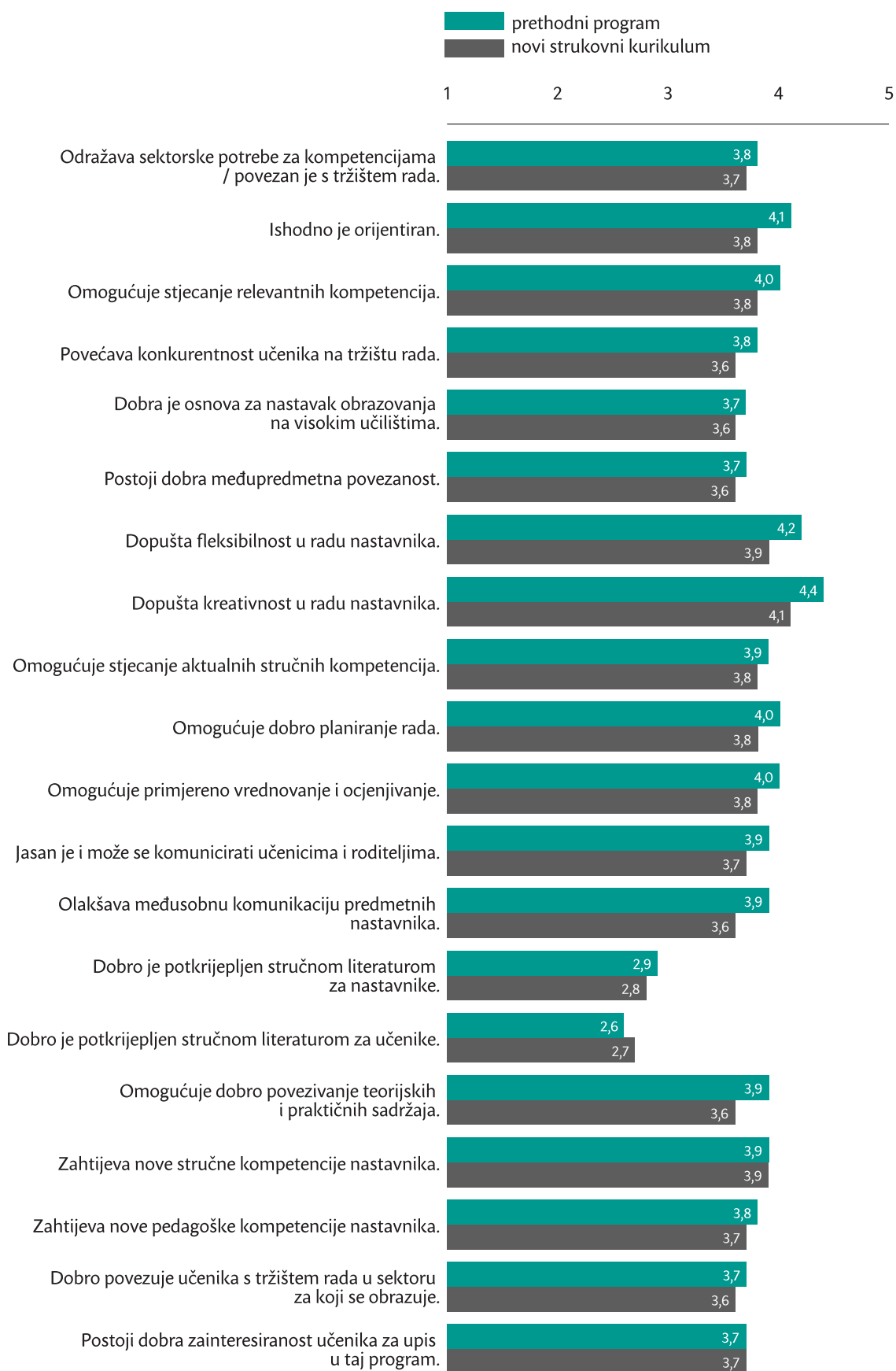

Slika 18.
Usporedba stavova nastavnika o "starim" programima i novim strukovnim kurikulumima
(aritmetička sredina)

Usporedba procjena nastavnika između dvije vremenske točke

Dobiveni rezultati stavova nastavnika uspoređeni su s prethodno dobivenim rezultatima ASOO-a koja je 2014. godine provela *Evaluaciju eksperimentalne provedbe strukovnih kurikuluma* pri čemu je anketiran uzorak od 758 nastavnika koji su tada izvodili nastavu prema 22 nova strukovna kurikuluma.

Usporedba rezultata iz 2014. i 2016. godine prikazana je na slici 19. Iz rezultata utvrđujemo da su aritmetičke sredine za gotovo sve tvrdnje smanjene u odnosu na 2014. godinu, iako još uvijek ostaju u pozitivnome dijelu ljestvice. Jedino za tvrdnju o dobroj potkrijepljenosti stručnom literaturom za učenike je aritmetička sredina veća u 2016. godini. Utvrđene razlike su male ili neznatne. Ukupni pad ovih vrijednosti može se pripisati smanjenju entuzijazma nastavnika nakon tri godine provedbe u odnosu na prvu godinu uvođenja, ali uočava se određena razina konzistentnosti rezultata. Primjerice dopuštanje kreativnosti u radu nastavnika ostaje najveća vrijednost, a potkrijepljenost stručnom literaturom za učenike ostaje najmanja vrijednost u obje godine mjerenja. Indikativno je da upravo ova obilježja kontinuirano predstavljaju najjača, odnosno najslabija obilježja novih strukovnih kurikuluma.

Slika 19.

**Usporedba stavova nastavnika o novim strukovnim kurikulumima iz 2014. i 2016. godine
(aritmetička sredina)**

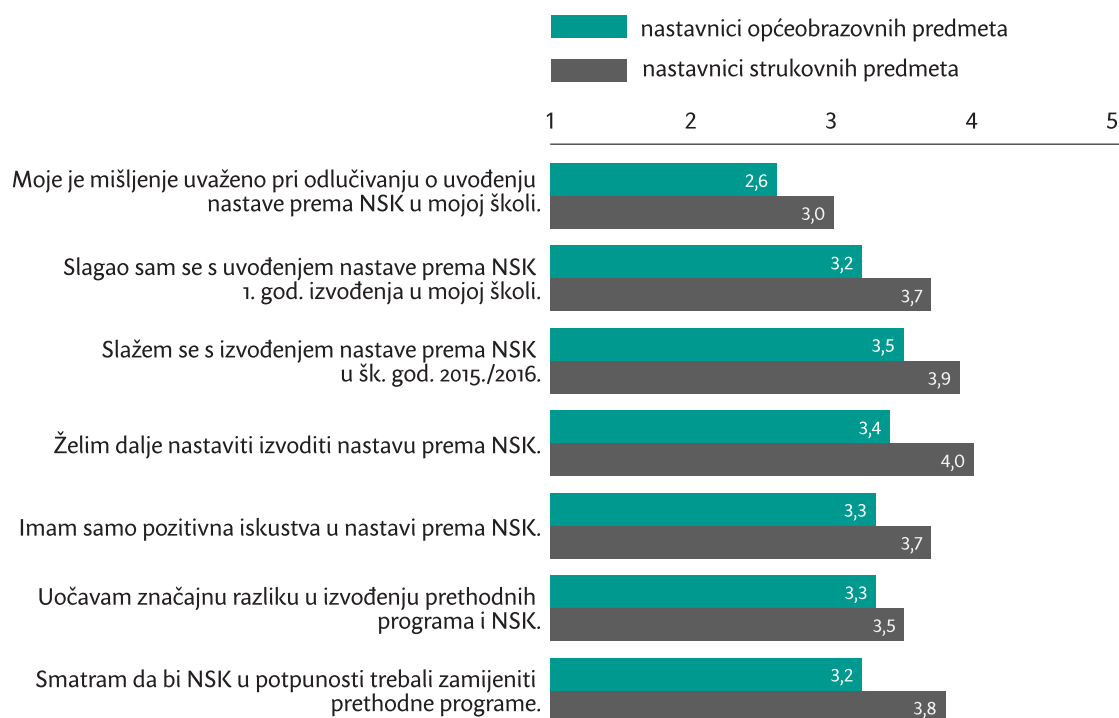
3.5.

STAVOVI NASTAVNIKA O UVOĐENJU I PROVEDBI NOVIH STRUKOVNIH KURIKULUMA

U ovome potpoglavlju prikazani su rezultati koji se odnose na stavove nastavnika o uvođenju i provedbi novih strukovnih kurikuluma. Rezultati prikupljeni instrumentima procjene su prikazani korištenjem aritmetičkih sredina odgovora na peterostupanjskoj ljestvici slaganja te su prikazani zasebno za nastavnike općeobrazovnih i strukovnih predmeta. Na prikazima aritmetičkih sredina, broj 1 označava *uopće se ne slažem*, a broj 5 *u potpunosti se slažem*. Odgovori na otvoreno pitanje usmjereno na prikupljanje podataka o preprekama uvođenju novih strukovnih kurikuluma prikazani su prema broju kodiranih odgovora.

Stavovi nastavnika o uvođenju i provedbi nastave prema novim strukovnim kurikuluma prikazani su na slici 20. Ponovno, nastavnici strukovnih predmeta izražavaju veće slaganje s ponuđenim tvrdnjama od nastavnika općeobrazovnih predmeta. Vidljivo je i da se svi nastavnici više slažu s izvođenjem nastave prema novim strukovnim kurikulumima u trećoj godini provedbe, nego što su se slagali prve godine uvođenja, što ukazuje da su nastavnici tijekom provedbe uvidjeli pozitivne strane novih strukovnih kurikuluma. Nastavnici strukovnih predmeta od svih tvrdnji najviše se slažu da žele nastaviti izvoditi nastavu prema novim strukovnim kurikulumima, dok su nastavnici općeobrazovnih predmeta nešto suzdržaniji o nastavku provedbe.

Između skupina nastavnika postojale su male razlike za sve navedene tvrdnje. Najveća razlika u stavovima nastavnika odnosi se na njihovu želju za nastavkom izvođenja nastave prema novim strukovnim kurikulumima te na stav da bi novi strukovni kurikulumi trebali u potpunosti zamijeniti programe koji su im prethodili. Temeljem ovih rezultata zaključujemo da se nastavnici strukovnih predmeta više slažu s izvođenjem novih strukovnih kurikuluma, odnosno s njihovom implementacijom i provedbom.

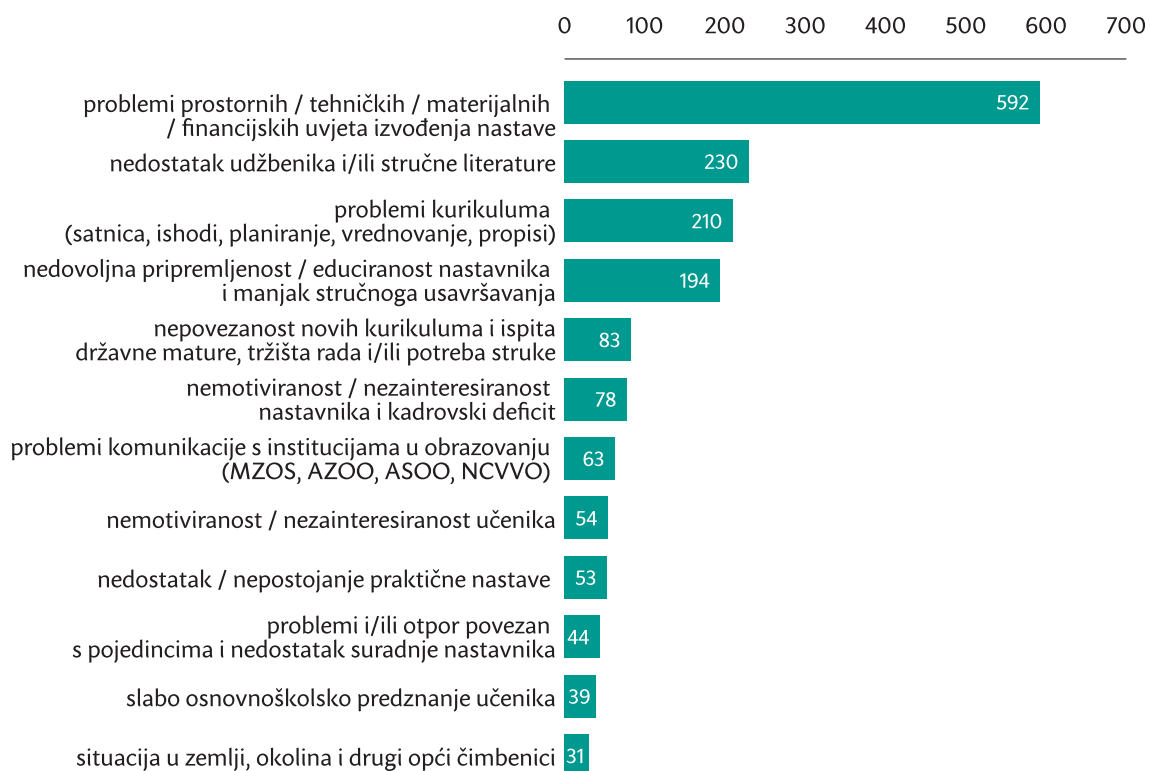

Slika 20.

Stavovi nastavnika o uvođenju i provedbi novih strukovnih kurikulumu (aritmetička sredina)

Nastavnici su u formi otvorenih odgovora naveli koje su po njihovom mišljenju tri najveće prepreke uvođenju novih strukovnih kurikulumu u njihovim školama. Bili su slobodni rangirati prepreke po važnosti od prvoga do trećega mjesta (ukupan broj odgovora N=1789). Za prvo mjesto je 771 nastavnik upisao odgovor, za drugo 595 i za treće 423 nastavnika. Kad je riječ o prvorangiranim preprekama gotovo polovica nastavnika navela je da najveće prepreke pripadaju skupini odgovora koja se odnosi na probleme prostornih / tehničkih / materijalnih / financijskih uvjeta izvođenja nastave. Iza njih nalaze se problemi nedostatka udžbenika i/ili stručne literature, nedovoljna pripremljenost (educiranost) nastavnika, manjak stručnog usavršavanja te problemi samoga kurikulumu (satnice, ishoda, planiranja i vrednovanja).

Poredak prema zbroju kategorija za sva tri ranga prepreka koje su navodili nastavnici prikazan je na slici 21. Osim četiri već navedene prepreke, među značajnijima nalaze se još i nepovezanost novih kurikulumu i ispita državne mature, tržišta rada i/ili potreba struke, nemotiviranost / nezainteresiranost nastavnika i učenika kao i nedostatak / nepostojanje praktične nastave. Dio nastavnika je prepoznao kao prepreku i probleme komunikacije s institucijama u obrazovanju (MZOS-om, AZOO-om, ASOO-om, NCVVO-om).

Slika 21.

Stavovi nastavnika o preprekama uvođenju novih strukovnih kurikuluma (broj odgovora)

Nakon prikaza rezultata stavova nastavnika o implementaciji i provedbi, provjereno je u kojoj su mjeri ti stavovi povezani s općenitim zadovoljstvom, odnosno konkretnije sa zadovoljstvom sastavnicama i dimenzijama kurikuluma te s varijablama upoznatosti i usavršavanja. Sve varijable su međusobno pozitivno povezane, no s različitim stupnjevima intenziteta. Nastavnici koji su imali pozitivnije stavove o implementaciji i provedbi kurikuluma bili su zadovoljniji i sastavnicama ($p=0,636$) i dimenzijama kurikuluma ($p=0,681$).

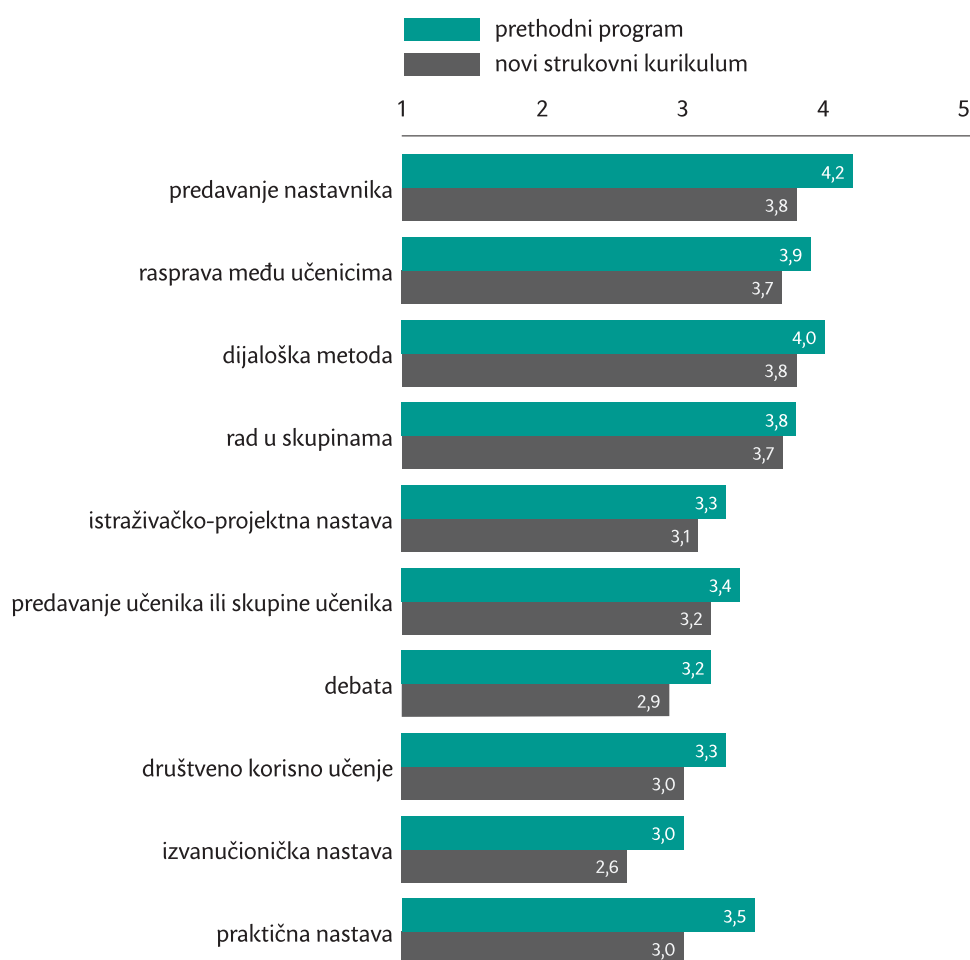
Nadalje, oni nastavnici koji su bili upoznatiji s kurikulumom ($p=0,498$) te oni koji su češće sudjelovali u usavršavanjima ($p=0,345$) imali su pozitivnije stavove o implementaciji i provedbi kurikuluma.

3.6. OBILJEŽJA NASTAVE PREMA NOVIM STRUKOVNIM KURIKULUMIMA

3.6.1. Nastavne metode i oblici rada

Rezultati nastavnika

Slijedi prikaz rezultata procjene nastavnika o korištenju pojedinih nastavnih metoda i oblika rada pri izvođenju nastave prema prethodnim programima i novim strukovnim kurikulumima za sve nastavnike. Nastavnici su procjenjivali učestalost korištenja metoda i oblika rada na peterostupanjskoj ljestvici na kojoj je 1 značilo *nikad*, a 5 *vrlo često*.

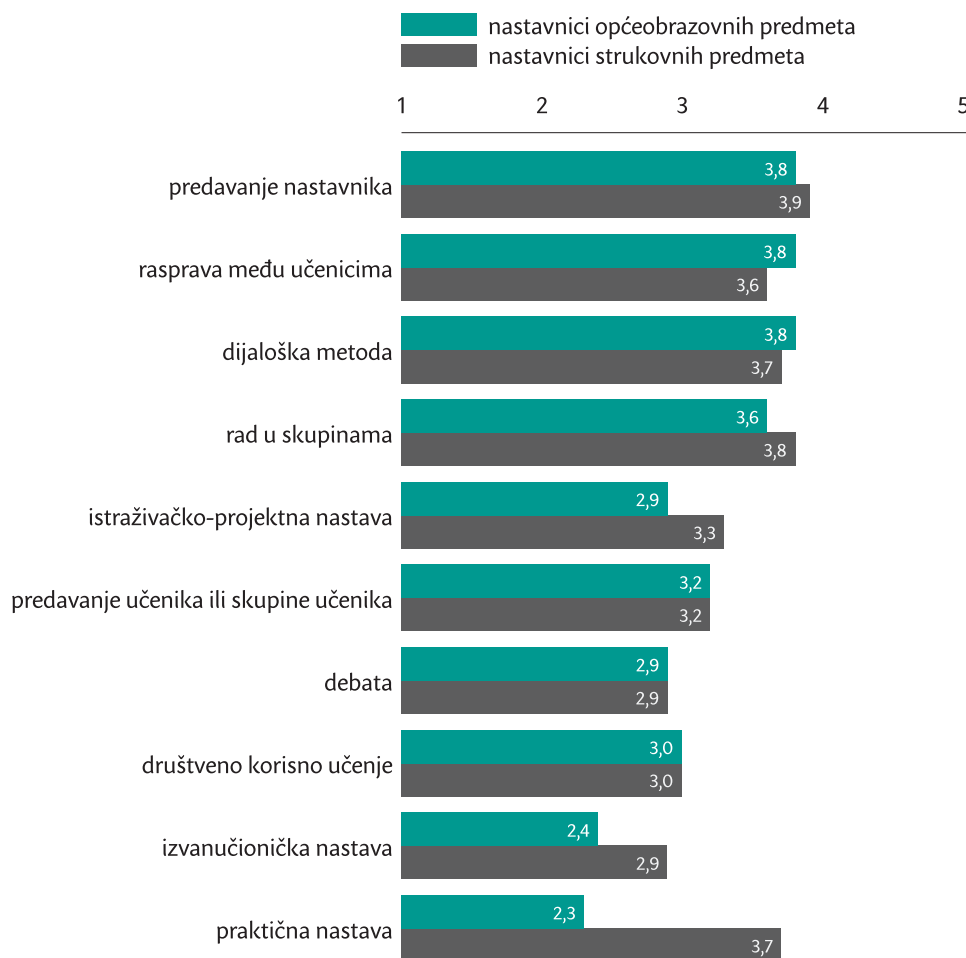

Slika 22.

Usporedba korištenja metoda i oblika rada prema
prethodnim programima i novim strukovnim kurikulumima (aritmetička sredina)

Rezultati, prikazani na slici 22., pokazuju da nastavnici sve navedene metode i oblike rada koriste manje u nastavi prema novim strukovnim kurikulumima nego prije, prema prethodnim programima. Prethodno su se svi nastavnici najviše oslanjali na frontalnu nastavu, koja uz praktičnu nastavu ima najveći stupanj smanjena korištenja u odnosu na nastavu prema novim strukovnim kurikulumima. Od navedenih pristupa, izvanučionička nastava najmanje se koristila u nastavi prema prethodnim programima, potom istraživačko-projekta nastava, društveno korisno učenje i debata.

Trenutačna situacija pobliže je opisana slikom 23. na kojoj rezultate korištenja nastavnih metoda i oblika rada prema novim strukovnim kurikulumima možemo sagledati iz perspektive predmetnoga područja nastavnika.

Slika 23.

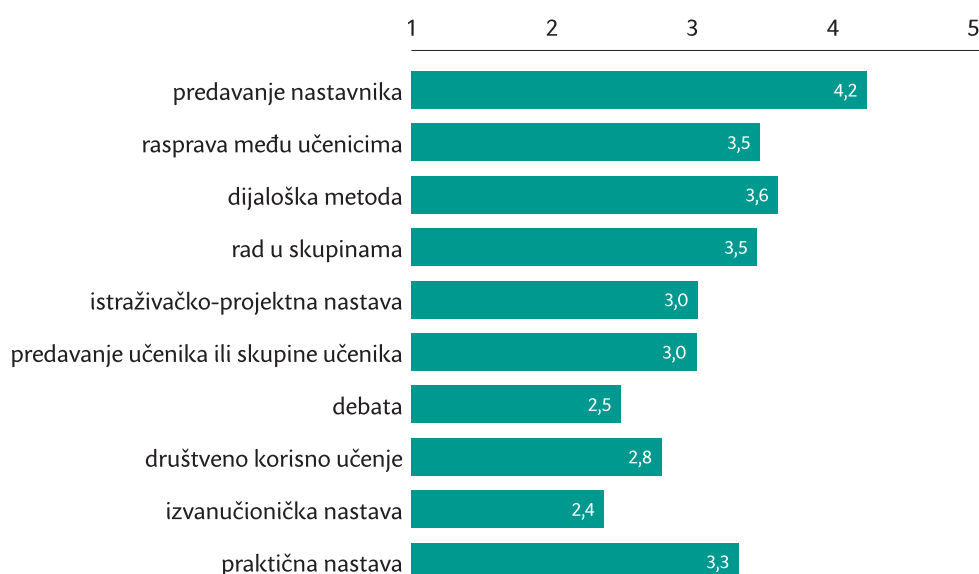
Korištenje metoda i oblika rada prema novim strukovnim kurikulumima (aritmetička sredina)

Postoje vidljive razlike u korištenju istraživačko-projektna nastave, društveno korisnoga učenja i izvanučioničke nastave kod ove dvije skupine nastavnika. Najveću razliku između nastavnika općeobrazovnih i strukovnih predmeta pri izvođenju novih strukovnih kurikuluma nalazimo u odnosu korištenja praktične nastave. Prema ovim rezultatima, nastavnici strukovnih predmeta gotovo sve nastavne metode koriste češće od nastavnika općeobrazovnih predmeta, izuzev rasprave među učenicima, dijaloške metode i debate koje su prilagođenije nastavi općeobrazovnih predmeta. Obje skupine nastavnika se najviše oslanjaju na predavanje nastavnika. Strukovni nastavnici uz predavanje najviše koriste praktičnu nastavu i rad u skupinama, a nastavnici općeobrazovnih predmeta

uz predavanje najviše koriste raspravu među učenicima i dijalošku metodu. Stoga, iz deskriptivne analize vidljivo je da nastavnici strukovnih predmeta više koriste metode predavanja nastavnika, istraživačko-projektnu nastavu, izvanučioničku nastavu i praktičnu nastavu od nastavnika općebrazovnih predmeta koji više koriste dijalošku metodu.

Rezultati učenika

Na istome instrumentu učenici su procjenjivali učestalost sudjelovanja u nastavnim metodama i oblicima rada, a njihovi rezultati su prikazani na slici 24. Rezultati pokazuju da su učenici najučestalije, prema vlastitoj procjeni, sudjelovali u nastavnoj metodi predavanja nastavnika. Također, za dijalošku metodu je moguće utvrditi da se iz perspektive učenika radi o čestome sudjelovanju. Učestalost sudjelovanja grupira se u gotovo svim ostalim nastavnim metodama i oblicima rada oko vrijednosti ponekad, iako za raspravu među učenicima, rad u skupinama i praktičnu nastavu vrijednosti ukazuju na nešto učestalije sudjelovanje.

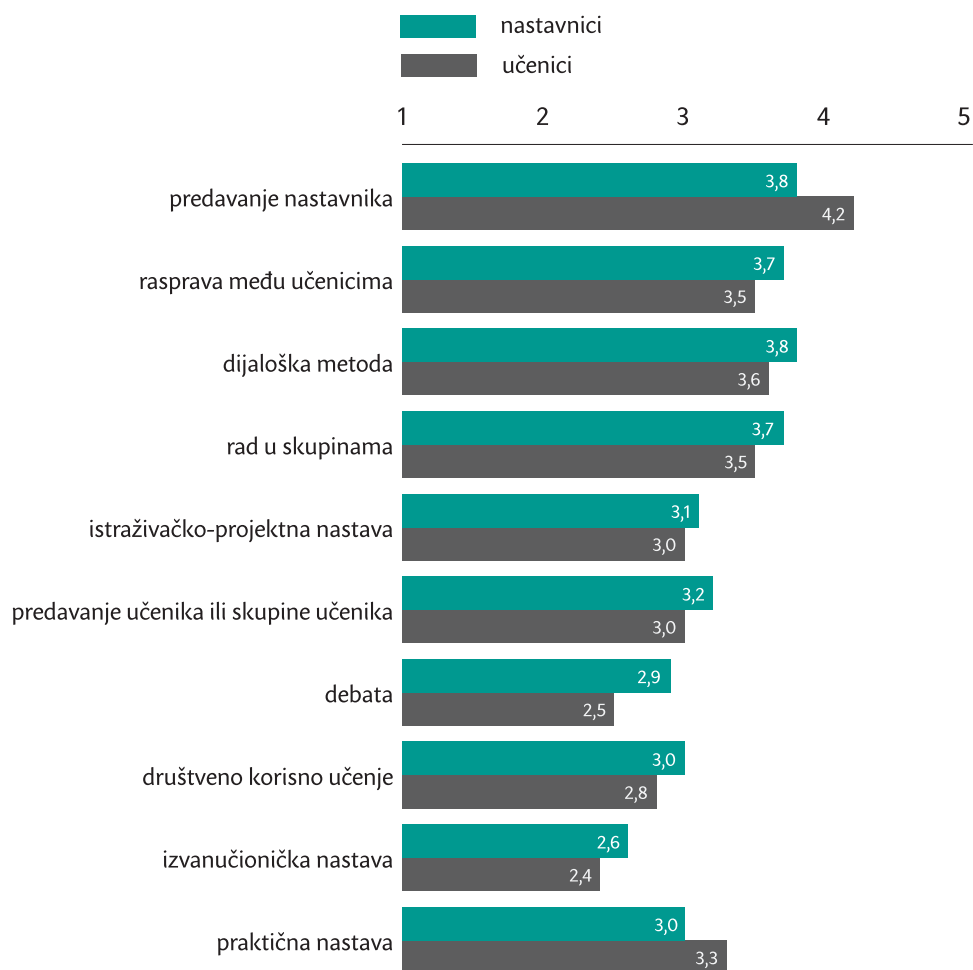
Slika 24.
Sudjelovanje učenika u metodama i oblicima rada (aritmetička sredina)

Usporedba rezultata učenika i nastavnika

Na slici 25. prikazana je usporedba procjene korištenja, odnosno sudjelovanja u nastavnim metodama, između nastavnika i učenika. Procjena sudjelovanja učenika u svim nastavnim metodama je manja od one nastavnika, osim kad je riječ o predavanju nastavnika i praktičnoj nastavi. Međutim, važno je istaknuti da učenici višom vrijednosti od njihovih nastavnika jedino ocjenjuju korištenje frontalne nastave, što se djelomično može pripisati i tome da učenici nužno ne odjeljuju druge metode i oblike rada od predavanja nastavnika te zato procjenjuju da je predavanja nastavnika bilo znatno više. Također, nastavnici percipiraju veći udio praktičnih metoda jer učenici promatraju nastavu kao zbir svih predmeta.

Razlike između rezultata učenika i nastavnika za gotovo sve navedene metode i oblike rada su male osim za istraživačko-projektnu nastavu, dijalošku metodu i društveno korisno učenje za koje nisu utvrđene praktične razlike.

Slika 25.

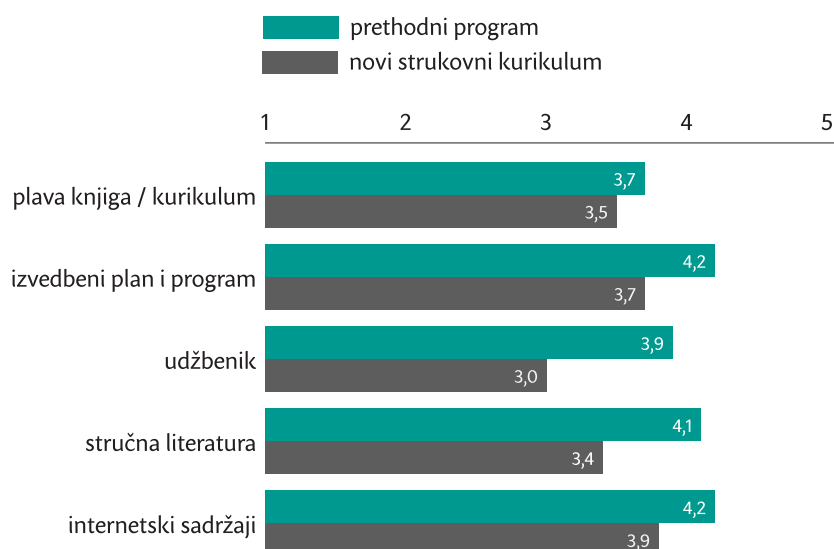
Usporedba korištenja i sudjelovanja u metodama i oblicima rada između nastavnika i učenika (aritmetička sredina)

3.6.2. Izvori za učenje i poučavanje

Slijedi prikaz rezultata procjene nastavnika o korištenju navedenih izvora učenja i poučavanja. Za procjenu su korištene peterostupanjske ljestvice pri čemu je 1 označavalo *nimalo*, a 5 *vrlo mnogo*.

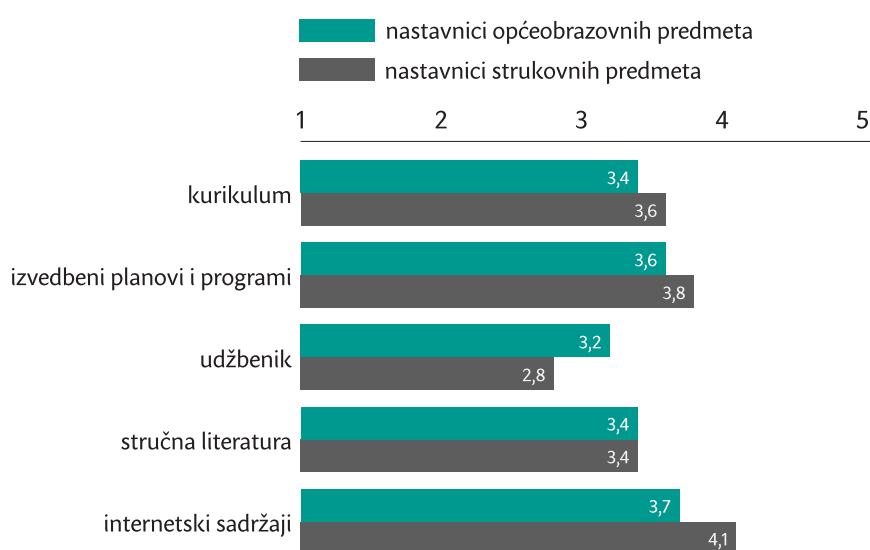
Slikom 26. usporedno je prikazano korištenje izvora za učenje i poučavanje prema prethodnim programima i novim strukovnim kurikulumima. Aritmetičke sredine su prikazane za sve nastavnike skupno. Rezultati pokazuju da su nastavnici znatno više koristili sve navedene izvore u izvođenju nastave prema prethodnim programima. To vjerojatno znači da nastavnici u izvođenju nastave prema novim strukovnim kurikulumima koriste neke druge izvore koji ovdje nisu bili navedeni ili izvora za izvedbu kurikuluma općenito ima manje. Prema prethodnim programima, nastavnici su procijenili da su najviše koristili internetske sadržaje i izvedbene planove i programe svojih predmeta, a najmanje plavu knjigu, odnosno sam program. U nastavi prema novim kurikulumima, nastavnici se najviše koriste internetskim sadržajima.

S obzirom da su nastavnici i prethodno bili najmanje zadovoljni izvorima za učenje i poučavanje kao elementom novih strukovnih kurikuluma, ova usporedba korištenja navedenih izvora u odnosu na prethodne programe još jednom potvrđuje taj stav.

Slika 26.
Usporedba korištenja izvora za učenje i poučavanje u odnosu na prethodne programe (aritmetička sredina)

Na slici 27. prikazano je korištenje izvora u nastavi prema novim strukovnim kurikulumima prema predmetnome području nastavnika. Rezultati pokazuju da nastavnici strukovnih predmeta više koriste kurikulume, izvedbene planove i programe predmeta te stručnu literaturu od nastavnika općeobrazovnih predmeta, koji znatno više koriste udžbenike. Posebno je važno naglasiti disproporciju u korištenju internetskih sadržaja kao izvora za učenje i poučavanje koje strukovni nastavnici znatno više koriste u planiranju i izvedbi nastave. Također, treba naglasiti i da obje skupine nastavnika u najmanjoj mjeri koriste udžbenike, dijelom jer oni za nove strukovne kurikulume nisu niti izrađeni.

Slika 27.
Korištenje izvora za učenje i poučavanje (aritmetička sredina)

Utvrđene razlike su za sve čestice male, izuzev čestice koja se odnosi na korištenje stručne literature za koju nije utvrđena praktična razlika.

Kad je riječ o pripremama za nastavni sat, nastavnici su odgovarali izrađuju li sami vlastite pripreme. Njih 66,2 % izrađuje pripreme iznova za svaku godinu, a 31,5 % nastavnika koristi svoje pripreme od prošle godine. Vrlo mali broj nastavnika odgovorio je da koriste pripreme od svojih kolega nastavnika (0,9 %) te da uopće ne izrađuju pripreme za nastavni sat (1,4 %).

Na pitanje o tome postoje li neki načini dijeljenja i pohrane priprema za nastavni sat među nastavnicima, većina (57,3 %) je odgovorila da tako nešto ne postoji, odnosno da ne znaju za to. Nešto više od trećine nastavnika (36,1 %) potvrdilo je da postoji način dijeljenja i pohrane ovih materijala unutar njihove škole. Zanimljivo je da je 6,5 % nastavnika potvrdilo da postoji takav način dijeljenja priprema na razini županije (2,4 %) ili na nacionalnoj razini (4,1 %).

3.6.3. Ozračje i motivacija

Rezultati nastavnika

Sljedećim rezultatima dobiven je uvid u osobnu motiviranost i kompetentnost nastavnika za izvođenje nastave. Prikazane su samoprocjene motiviranosti i kompetentnosti nastavnika u tri kategorije: prije uvođenja, odmah nakon uvođenja novih strukovnih kurikuluma i sadašnje stanje (školske godine 2015./2016.), a rezultati su prikazani skupno za sve nastavnike. Nastavnici su procjenjivali vlastitu kompetentnost i motiviranost na peterostupanjskoj ljestvici na kojoj je 1 označavalo *nimalo*, a 5 *vrlo mnogo*.

Na slici 28. uočavamo da su nastavnici u prosjeku bili najviše motivirani odmah nakon uvođenja novih strukovnih kurikuluma te da se motivacija smanjila u školskoj godini 2015./2016. Iako se aritmetička sredina samoprocjene motiviranosti smanjila u odnosu na prvu godinu provedbe, može se reći ipak da su nastavnici još uvijek mnogo motivirani za izvedbu novih strukovnih kurikuluma.

Slika 28.

Samoprocjena nastavnika o osobnoj motiviranosti za izvođenje nastave (aritmetička sredina)

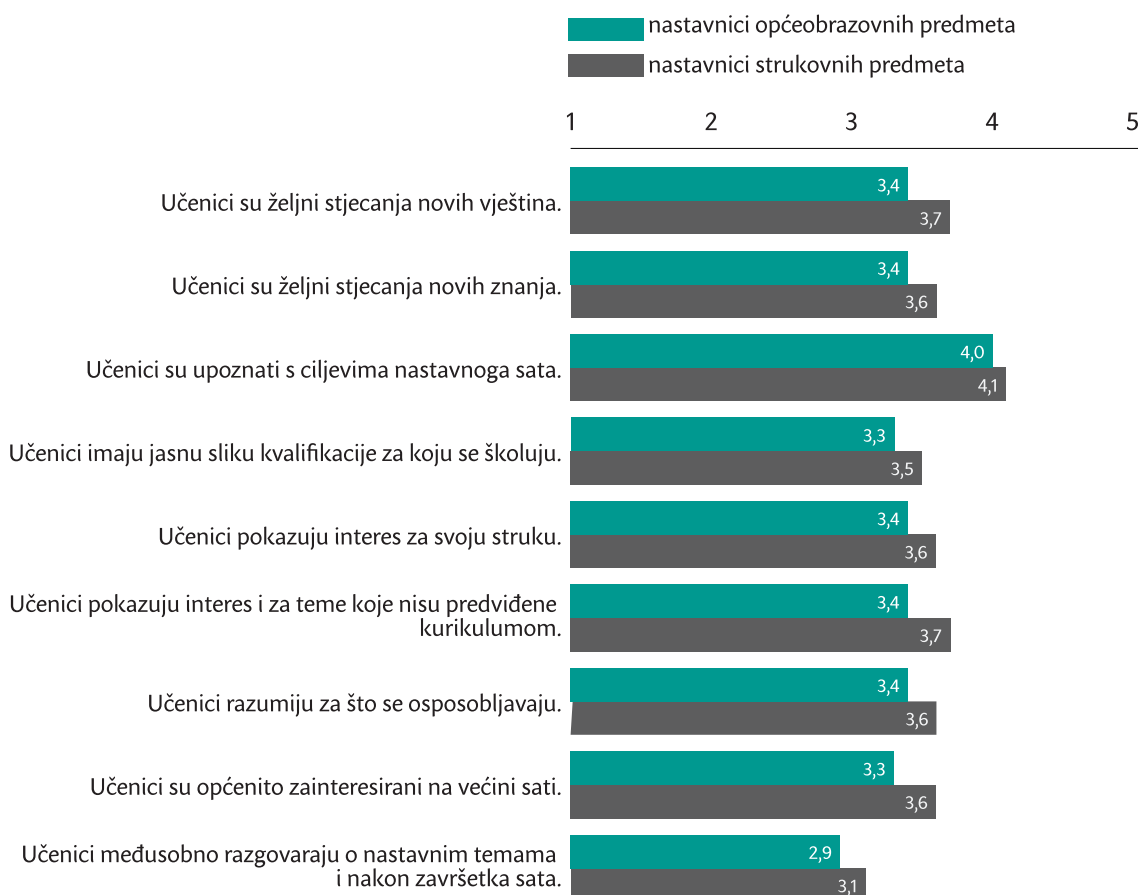
Po pitanju kompetentnosti, nastavnici su se u najvećoj mjeri osjećali kompetentno za izvođenje nastave prema prethodnim programima, a najmanje su se osjećali kompetentno za izvođenje nastave školske godine 2015./2016. prema novim strukovnim kurikulumima, iako se radi o prosječnoj vrijednosti na stupnju mnogo (slika 29.). Ovakvi rezultati u skladu su sa prethodnim rezultatima o obilježjima kurikuluma koji pokazuju da se obje skupine nastavnika slažu da su za izvođenje nastave potrebne nove stručne i pedagoške kompetencije nastavnika. To se odražava i na odnos aritmetičkih sredina samoprocjene kompetentnosti između izvođenja nastave prema prethodnome programu i sada, dijelom jer procjenjuju da te nove kompetencije nisu stekli.

Slika 29.

Samoprocjena nastavnika o kompetentnosti za izvođenje nastave (aritmetička sredina)

Nadalje, nastavnici su procjenjivali ozračje na nastavi procenom slaganja s tvrdnjama koje se odnose na stanje i ponašanje učenika na nastavi. Nastavnici su izražavali svoje slaganje s navedenim tvrdnjama na peterostupanjskoj ljestvici na kojoj je 1 označavalo *uopće se ne slažem*, a 5 *u potpunosti se slažem*. Na slici 30. prikazani su rezultati procjene ozračja prema predmetnome području nastavnika. Za sve ponuđene tvrdnje ocjene strukovnih nastavnika su veće, a najpozitivnija procjena pridodana je tvrdnji o učeničkoj upoznatosti s ciljevima nastavnoga sata kod obje skupine nastavnika. Razlike u stavovima dvije skupine nastavnika bile su male do zanemarive.

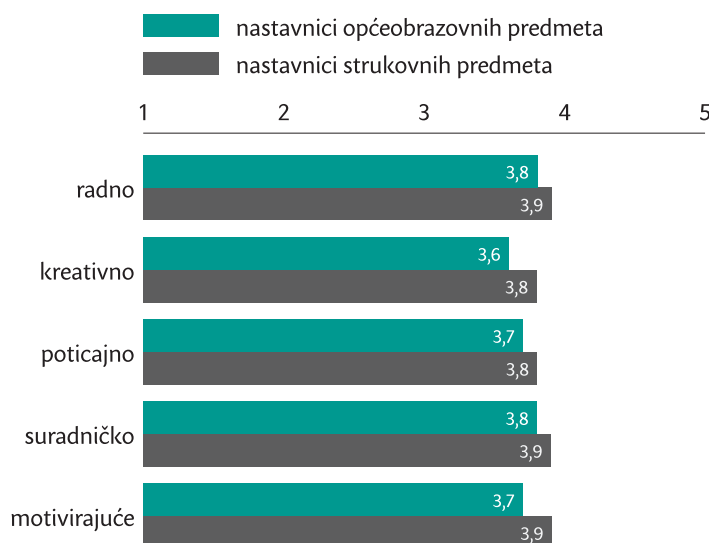

Slika 30.

Stavovi nastavnika o nastavnome ozračju (aritmetička sredina)

Nadalje, ispitivano je i slaganje s tvrdnjama o aspektima nastavnoga ozračja. Na slici 31. prikazano je da nastavnici strukovnih predmeta, kao i do sada, pozitivnije procjenjuju ozračje od nastavnika

općeobrazovnih predmeta, međutim u nešto manjoj mjeri nego u prethodnome instrumentu. Ove razlike su zanemarive. Nastavnici se općenito slažu da je ozračje na nastavi najviše radno, a dvije skupine nastavnika se najmanje slažu oko karakteristike kreativnoga ozračja iako je riječ o vrlo malim razlikama u aritmetičkim sredinama.

Slika 31.

Stavovi nastavnika o aspektima nastavnoga ozračja (aritmetička sredina)

Rezultati učenika

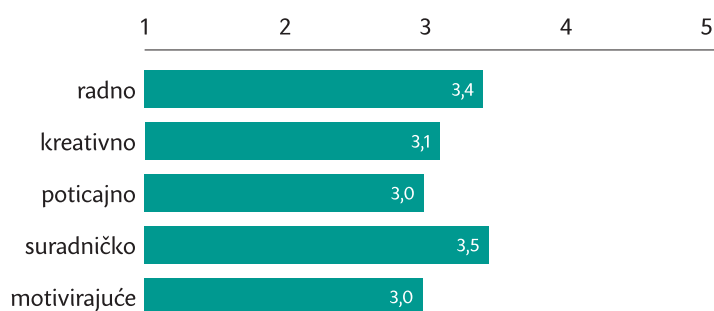
Učenici su također izražavali svoje stavove o nastavnom ozračju. Učenici se najviše slažu s tvrdnjom o razumijevanju za što se osposobljavaju, kao što je prikazano na slici 32. Aritmetičke sredine rezultata svih ostalih tvrdnji su slične i tendiraju neutralnome stavu (*niti se slažem, niti se ne slažem*), a učenici se nešto manje slažu samo s tvrdnjom o tome da međusobno razgovaraju o nastavnim temama i nakon sata.

Slika 32.

Stavovi učenika o nastavnome ozračju (aritmetička sredina)

Rezultati učenika o aspektima nastavnoga ozračja prikazani su na slici 33. Učenici su uglavnom izrazili neutralne stavove. U najvećoj mjeri se slažu da je nastavno ozračje suradničko, a najmanje da je ozračje motivirajuće i poticajno.

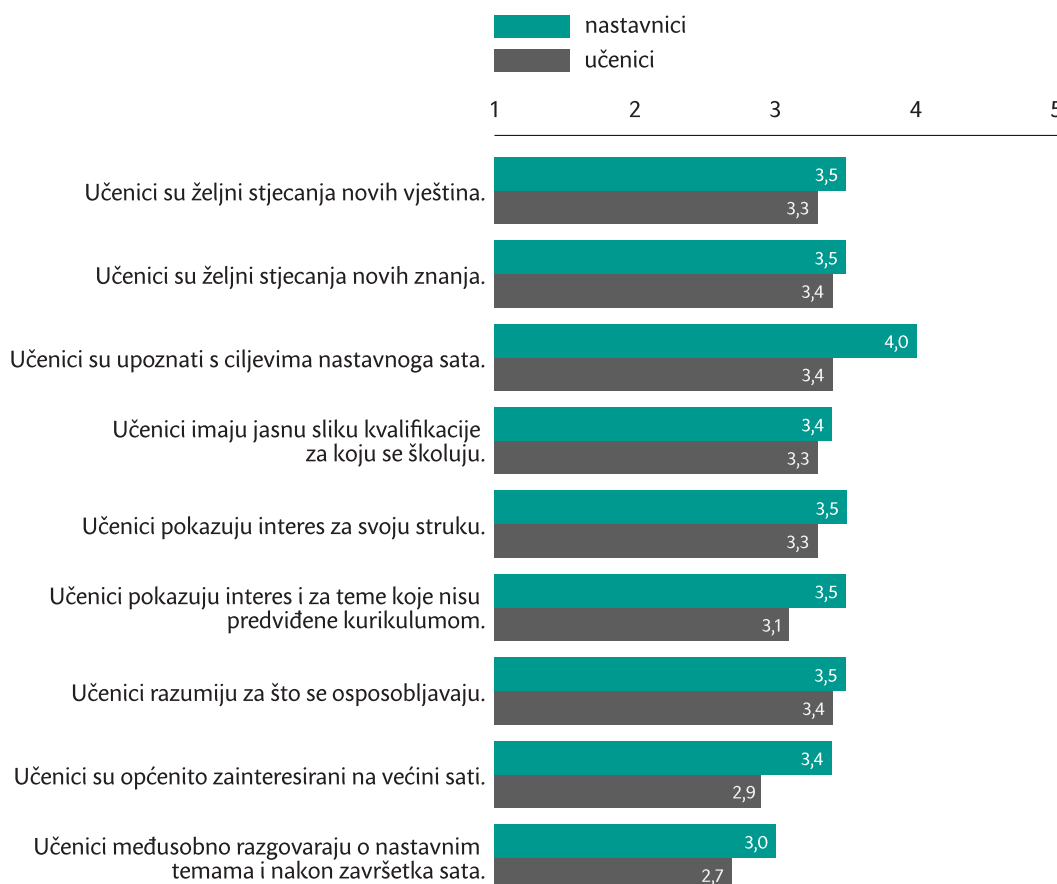

Slika 33.

Stavovi učenika o aspektima nastavnoga ozračja (aritmetička sredina)

Usporedba rezultata učenika i nastavnika

Kod usporedbe stavova nastavnika i učenika po pitanju ozračja, vidljive su određene razlike. Iz prikaza na slici 34. vidljivo je da učenici izražavaju manje slaganje sa svim tvrdnjama nego njihovi nastavnici. Najveća razlika u stavovima je oko tvrdnje o upoznatosti s ciljevima nastavnoga sata, s kojom su se nastavnici u znatno većoj mjeri složili za razliku od učenika. Vrijednosti svih ostalih razlika su male ili zanemarive.

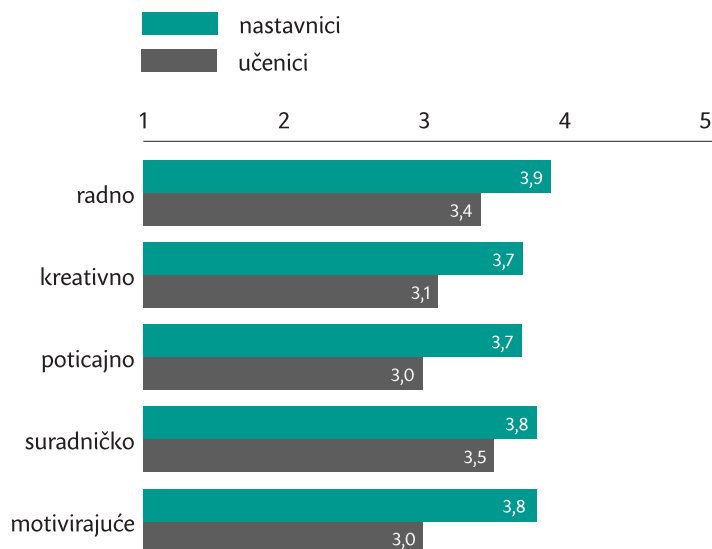

Slika 34.

Usporedba stavova učenika i nastavnika o nastavnome ozračju (aritmetička sredina)

Također, usporedbom procjena aspekata nastavnoga ozračja nastavnika i učenika (slika 35.), vidljivo je da učenici manje pozitivnim procjenjuju razredno ozračje prema svim ponuđenim karakteristikama. Velika razlika utvrđena je za aspekt poticajnoga ozračja. Srednje velike razlike utvrđene su za gotovo sve preostale aspekte izuzev aspekta suradničkoga ozračja na kojem je utvrđena mala razlika između procjena nastavnika i učenika.

Slika 35.

Usporedba stavova učenika i nastavnika o aspektima nastavnoga ozračja (aritmetička sredina)

3.6.4. Ishodi učenja i zadovoljstvo učenika

U ovome dijelu prikazani su rezultati koji se odnose na stavove učenika o ostvarenosti obrazovnih ishoda, odnosno o promjenama koje su potrebne za uspjeh i zadovoljstvo u školi.

Na pitanje u kojoj su mjeri u srednjoj školi stekli znanja, vještine i stavove nužne za aktivnosti poput planiranja, organizacije, rješavanja problema i uspostavljanja suradnje s drugima, učenici su odgovarali na ljestvici od nimalo do vrlo mnogo, a rezultati su prikazani na slici 36. Najviše ocijenjene tvrdnje odnose se na preuzimanje odgovornosti za vlastito učenje i vlastiti praktičan rad. Većina ostalih tvrdnji postigla je prosječan rezultat, odnosno učenici smatraju kako su u srednjoj školi osrednje usvajali ova znanja, vještine i stavove. Najmanje su u školi usvojili vještine planiranja i organizacije aktivnosti učenja i praktičnih aktivnosti što je donekle u suprotnosti s prve dvije najviše iskazane vrijednosti. Naime, iako je riječ o malim razlikama na stupnjevima procjene između osrednje i mnogo, čini se kako učenici smatraju da u školi manje usvajaju vještine planiranja i organizacije učenja, ali da istovremeno snose veliku odgovornost za vlastito učenje i rad.

Slika 36.

Stavovi učenika o stjecanju znanja, vještina i stavova u srednjoj školi (aritmetička sredina)

Nadalje, učenici su pokazali nešto izraženije stavove o promjenama koje smatraju potrebnima kako bi se osjećali zadovoljnije i bili uspješniji u školi. Učenici su odgovarali koristeći peterostupanjsku ljestvicu slaganja na kojoj je 1 označavalo *uopće se ne slažem*, a 5 *u potpunosti se slažem*. Najizraženije slaganje o područjima gdje treba uvesti promjene učenici su iskazali kod povećanja zanimljivosti praktične nastave i načina predavanja te uvođenja sadržaja koji su bliže svakodnevnom životu i radu. Suprotno stavovima nastavnika, učenici ne smatraju da bi izrada više udžbenika iz strukovnih predmeta povećala njihovu uspješnost i zadovoljstvo u školi, s obzirom na to da je za tu tvrdnju prisutan najmanji stupanj slaganja kod učenika (slika 37.).

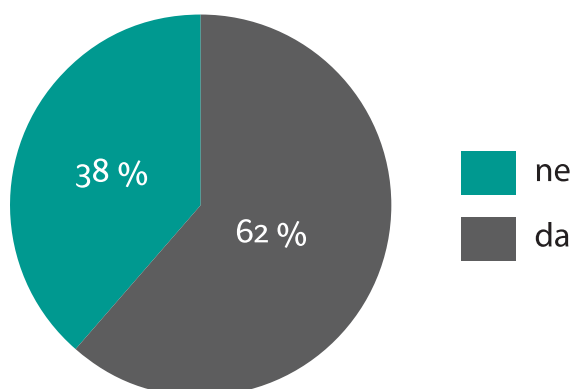

Slika 37.

Promjene potrebne za uspjeh i zadovoljstvo učenika u školi (aritmetička sredina)

Na kraju upitnika učenici su pitani bi li ponovno upisali kvalifikaciju za koju se trenutno školuju, a rezultati pokazuju kako je gotovo dvije trećine učenika na to pitanje odgovorilo potvrdno (slika 38.).

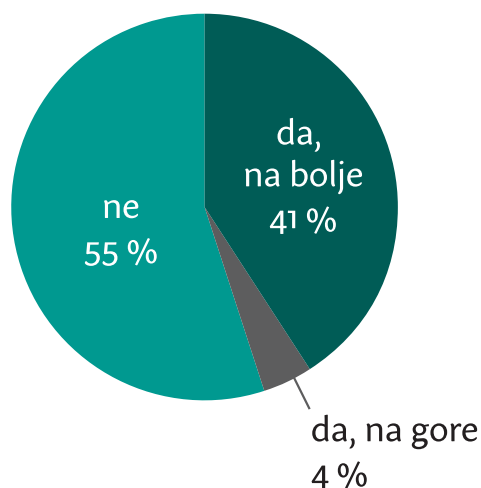

Slika 38.

Stav prema ponovnome upisu kvalifikacije za koju se učenici školuju (%)

3.6.5. Vrednovanje

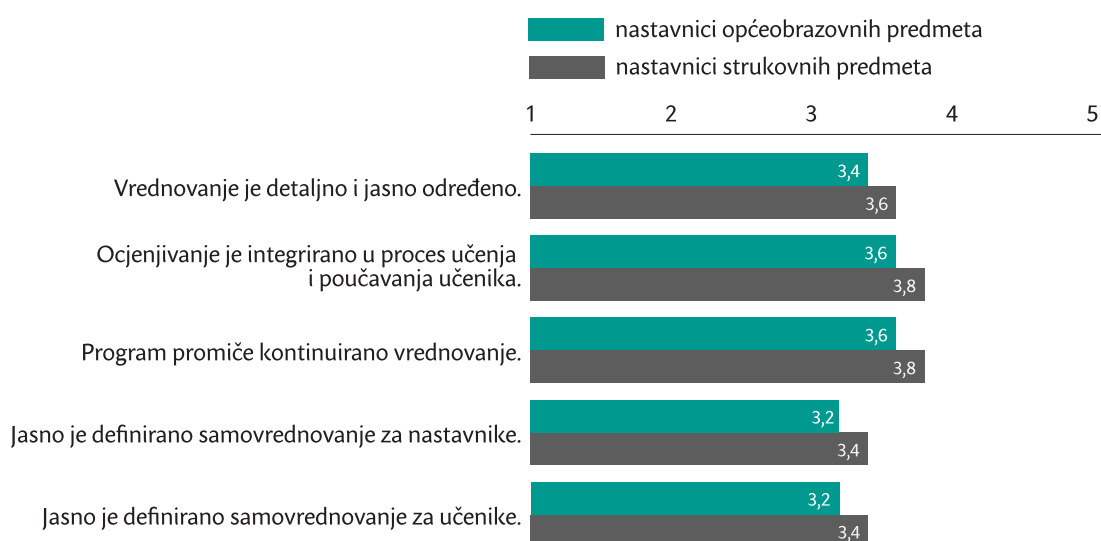
Nastavnici su odgovarali na pitanje uočavaju li pomak u području vrednovanja i ocjenjivanja u novom strukovnom kurikulumu u odnosu na prethodni program (slika 39.) pri čemu se većina nastavnika izrazila da ne uočava pomak. Nešto manje od polovice izjasnilo se da uočava ove promjene i to na bolje, a vrlo mali postotak smatra da su promjene na gore.

Slika 39.

Procjena nastavnika o pomaku u području vrednovanja i ocjenjivanja (%)

Na ljestvici procjene od uopće se ne slažem do u potpunosti se slažem nastavnici su iskazivali svoje stavove vezane uz područje (samo)vrednovanja i ocjenjivanja u novim strukovnim kurikulumima. Nastavnici su iskazali neutralan stav (*niti se slažem, niti se ne slažem*) vezano za ponuđene tvrdnje (slika 40.) što se može objasniti i činjenicom da u nekim novim strukovnim kurikulumima ovo područje nije dovoljno detaljno razrađeno i pretpostavka je da su se nastavnici koristili „uobičajenim” metodama vrednovanja i ocjenjivanja postignuća učenika.

Stavovi nastavnika o (samo)vrednovanju i ocjenjivanju u novim strukovnim kurikulumima (aritmetička sredina)

Utvrđene su male vrijednosti razlika između rezultata nastavnika općeobrazovnih i strukovnih predmeta samo za tvrdnje koje se odnose na jasno i detaljno određeno vrednovanje te na integriranost ocjenjivanja u proces učenja i poučavanja. Za preostale tri tvrdnje nisu utvrđene praktične razlike između skupina nastavnika. Stoga, strukovni nastavnici boljim procjenjuju određenost vrednovanja i njegovu integriranost u proces učenja i poučavanja u kurikulumima nego nastavnici općeobrazovnih predmeta što može biti i rezultat razlika između te dvije skupine predmeta kad je riječ o ovom specifičnom dijelu nastavničkoga posla.

Odgovori nastavnika iz sviju čestica instrumenta procjene vrednovanja u novim strukovnim kurikulumima su objedinjeni u kompozitnu varijablu zadovoljstvo postupcima vrednovanja.

Nastavnici koji su bili upoznati s kurikulumom ($p=0,445$) te nastavnici koji su se češće usavršavali ($p=0,307$) bili su zadovoljniji postupcima vrednovanja.

Varijable upoznatosti i usavršavanja objašnjavaju oko petinu varijabiliteta rezultata na varijabli zadovoljstva postupcima vrednovanja, pri čemu je upoznatost bila važniji prediktor zadovoljstva od usavršavanja.

4.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

U ovome poglavlju prikazani su zaključci anketnoga istraživanja stavova nastavnika i učenika o novim strukovnim kurikulumima:

- nastavnici strukovnih predmeta iskazuju pozitivnije stavove i veće zadovoljstvo novim strukovnim kurikulumima i njihovim pojedinim aspektima dok su nastavnici općeobrazovnih predmeta nešto suzdržaniji
- stavovi učenika su umjereni ili pozitivni u većini ispitivanih područja
- nastavnici strukovnih predmeta su više upoznati s novim strukovnim kurikulumima od nastavnika općeobrazovnih predmeta koji svoju upoznatost procjenjuju nešto manjom
- obje skupine nastavnika su izrazile podjednaku *osrednju* upoznatost s izvorima za učenje i poučavanje
- nastavnici strukovnih predmeta se više oslanjaju na savjetovanje s ravnateljima, stručnom službom škole i na svoje kolege nastavnike
- nastavnici općeobrazovnih predmeta se više oslanjaju na savjetovanje sa županijskim stručnim vijećima
- obje skupine nastavnika se podjednako često (ne)savjetuju o izvođenju nastave prema novim strukovnim kurikulumima
- nastavnici strukovnih predmeta većom procjenjuju potporu njihove škole i lokalne zajednice
- nastavnici općeobrazovnih predmeta većom procjenjuju potporu od strane županijskih stručnih vijeća
- dio nastavnika se uopće nije usavršavao u području izvođenja nastave prema novim strukovnim kurikulumima, dok se istovremeno dio nastavnika stručno usavršava i više puta godišnje
- najveći broj nastavnika sudjelovao je na stručnim usavršavanjima u obliku stručnoga seminara
- nastavnici smatraju da bi im tematska radionica, stručni seminar i razmjena iskustva u najvećoj mjeri pomogli stjecanju znanja i vještina potrebnih za kvalitetnije izvođenje nastave novih strukovnih kurikuluma
- najveći broj nastavnika se slaže da je potrebno organizirati usavršavanja s naglaskom na suvremene metode i oblike rada te za korištenje suvremenih izvora za učenje i poučavanje
- nastavnici strukovnih predmeta zadovoljniji su svim sastavnicama, dimenzijama i obilježjima kurikuluma te postupcima vrednovanja od nastavnika općeobrazovnih predmeta
- u odnosu na prethodne programe, rezultati idu u korist novih strukovnih kurikuluma u skoro svim elementima procjene
- nastavnici se u najvećoj mjeri slažu da novi strukovni kurikulumi omogućavaju veću fleksibilnost i kreativnost nastavnika u radu, ali da to zahtjeva i nove stručne kompetencije nastavnika
- u odnosu na rezultate iz 2014. godine, mogućnost kreativnosti u radu nastavnika ostaje najveća prednost novih strukovnih kurikuluma
- varijable koje se odnose na zadovoljstvo novim strukovnim kurikulumima i stavove o njihovom uvođenju i provedbi međusobno su povezane
- nastavnici se više slažu s izvođenjem nastave prema novim strukovnim kurikulumima u trećoj godini provedbe nego što su se slagali prve godine uvođenja, što ukazuje na to da su nastavnici tijekom provedbe uvidjeli pozitivne strane novih strukovnih kurikuluma

- najveće prepreke uvođenju novih strukovnih kurikuluma su problemi prostornih, tehničkih, materijalnih i financijskih uvjeta izvođenja nastave
- obje skupine nastavnika se još uvijek u najvećoj mjeri oslanjaju na predavanje nastavnika i frontalan oblik rada
- obje skupine nastavnika se u najmanjoj mjeri koriste udžbenicima
- polovica nastavnika uočava pozitivne promjene u vrednovanju
- nastavnici su se u najvećoj mjeri osjećali kompetentno za izvođenje nastave prema prethodnim programima, a najmanje se osjećaju kompetentno za izvođenje nastave treće godine provedbe prema novim strukovnim kurikulumima
- nastavnici strukovnih predmeta pozitivnije procjenjuju ozračje od nastavnika općeobrazovnih predmeta
- obje skupine nastavnika prepoznaju pozitivan stav učenika prema nastavnome procesu te njihovu motiviranost za stjecanje novih vještina i znanja
- nastavno ozračje i motivaciju učenika moguće je povezati s općom kvalitetom kurikuluma s obzirom na to da u njima nedvojbeno postoji rasterećenje činjeničnog sadržaja te veća usmjerenost na kompetencije i aktualne sadržaje
- nešto manje od dvije trećine učenika potvrdilo je da bi ponovno upisali kvalifikaciju za koju se obrazuju.

Zaključno, s obzirom na samoprocjenu kompetentnosti nastavnika, porast zahtjevnosti i složenosti sadržaja i obrazovnih ishoda u višim razredima, a relativno negativnu procjenu institucionalne potpore po pitanju stručnih usavršavanja i organizacije stručnih skupova, savjetuje se promjena fokusa upravo na ta dva aspekta. Povećanje broja i raznolikosti ponude stručnoga usavršavanja nastavnika, posebno u području suvremenoga izvođenja i planiranja nastave, te veća potpora organiziranju skupova namijenjenih razmjeni iskustava, pozitivno utječu na sliku nastavnika o vlastitoj kompetentnosti za izvođenje nastave, a na kraju i na same kompetencije nastavnika. Preporuka je da se uz usavršavanje u području izvođenja nastave, korištenja metoda i stručnim usavršavanjem u specifičnim predmetnim područjima, ponudi i usavršavanje o vrednovanju temeljnih i specifičnih znanja, vještina i stavova.

Također, vidljiva je nedostatna potkrijepljenost literaturom za učenike i nastavnike. Uputno je, stoga, osigurati literaturu i podršku nastavnicima u pronalaženju relevantne i aktualne stručne literature za planiranje nastave te izvora za učenje namijenjenim učenicima. Definiranjem ovih odrednica nastava strukovnih predmeta ne bi izgubila svoju fleksibilnost, a svim nastavnicima bio bi omogućen pristup kvalitetnoj i aktualnoj literaturi. Na svakome nastavniku ostaje želi li se koristiti preporučenom literaturom ili vlastitim izvorima, čime se sloboda i kreativnost u radu nastavnika ne bi umanjila. Također, kako se nastavnici u najvećoj mjeri služe frontalnim oblikom rada u nastavi, što potvrđuju i učenici iz vlastite perspektive, preporučuje se povećanje korištenja suvremenijih metoda i oblika rada koji su prema učenicima ispodprosječno zastupljeni, poput predavanja učenika ili skupine učenika, istraživačko-projektne nastave, društveno korisnoga učenja i nastave izvan učionice. To je, između ostaloga, moguće osigurati i stručnim usavršavanjem u području suvremene nastave.

SLIKA 1. Struktura nastavnika obuhvaćenih istraživanjem prema sektoru strukovnoga obrazovanja (%).....	15
SLIKA 2. Struktura učenika obuhvaćenih istraživanjem prema sektoru strukovnoga obrazovanja (%).....	16
SLIKA 3. Upoznatost anketiranih nastavnika sa sastavnicama novih strukovnih kurikulumima (aritmetička sredina)	22
SLIKA 4. Upoznatost nastavnika sa standardom zanimanja i standardom kvalifikacije za koje izvode nastavu prema novim strukovnim kurikulumima (%).....	23
SLIKA 5. Savjetovanje o izvođenju nastave prema novim strukovnim kurikulumima s drugim dionicima obrazovnoga sustava u školskoj godini 2015./2016.	24
SLIKA 6. Procjena potpore sustava provedbi novih strukovnih kurikuluma (aritmetička sredina)	25
SLIKA 7. Stavovi nastavnika o institucionalnoj potpori provedbe novih strukovnih kurikuluma	26
SLIKA 8. Sudjelovanje nastavnika na pripremim edukacijama i sudjelovanje u stručnom usavršavanju u šk. god. 2015./2016. (%).....	27
SLIKA 9. Uključenost nastavnika u navedene oblike stručnoga usavršavanja od uvođenja novih strukovnih kurikuluma (broj odgovora).....	27
SLIKA 10. Oblik stručnoga usavršavanja koji bi nastavnicima najviše pomogao u izvođenju nastave prema novim strukovnim kurikulumima (broj odgovora)	28
SLIKA 11. Teme stručnoga usavršavanja koje bi nastavnicima najviše pomogle u izvođenju nastave prema novim strukovnim kurikulumima (broj odgovora)	29
SLIKA 12. Zadovoljstvo nastavnika sastavnicama novih strukovnih kurikuluma (aritmetička sredina).....	30
SLIKA 13. Slaganje nastavnika s tvrdnjama o dimenzijama novih strukovnih kurikuluma (aritmetička sredina).....	31
SLIKA 14. Zadovoljstvo nastavnika obilježjima novih strukovnih kurikuluma (aritmetička sredina)	33
SLIKA 15. Stavovi nastavnika o novim strukovnim kurikulumima (aritmetička sredina)	34
SLIKA 16. Stavovi učenika o novim strukovnim kurikulumima (aritmetička sredina).....	35
SLIKA 17. Usporedba stavova učenika i nastavnika o novim strukovnim kurikulumima (aritmetička sredina)	36
SLIKA 18. Usporedba stavova nastavnika o “starim” programima i novim strukovnim kurikulumima (aritmetička sredina)	38
SLIKA 19. Usporedba stavova nastavnika o novim strukovnim kurikulumima iz 2014. i 2016. godine (aritmetička sredina).....	40

SLIKA 20. Stavovi nastavnika o uvođenju i provedbi novih strukovnih kurikuluma (aritmetička sredina).....	42
SLIKA 21. Stavovi nastavnika o preprekama uvođenju novih strukovnih kurikuluma (broj odgovora).....	43
SLIKA 22. Usporedba korištenja metoda i oblika rada prema prethodnim programima i novim strukovnim kurikulumima (aritmetička sredina)	44
SLIKA 23. Korištenje metoda i oblika rada prema novim strukovnim kurikulumima (aritmetička sredina)	45
SLIKA 24. Sudjelovanje učenika u metodama i oblicima rada (aritmetička sredina).....	46
SLIKA 25. Usporedba korištenja i sudjelovanja u metodama i oblicima rada između nastavnika i učenika (aritmetička sredina)	47
SLIKA 26. Usporedba korištenja izvora za učenje i poučavanje u odnosu na prethodne programe (aritmetička sredina).....	48
SLIKA 27. Korištenje izvora za učenje i poučavanje (aritmetička sredina)	48
SLIKA 28. Samoprocjena nastavnika o osobnoj motiviranosti za izvođenje nastave (aritmetička sredina)	49
SLIKA 29. Samoprocjena nastavnika o kompetentnosti za izvođenje nastave (aritmetička sredina)	50
SLIKA 30. Stavovi nastavnika o nastavnome ozračju (aritmetička sredina)	50
SLIKA 31. Stavovi nastavnika o aspektima nastavnoga ozračja (aritmetička sredina).....	51
SLIKA 32. Stavovi učenika o nastavnome ozračju (aritmetička sredina)	51
SLIKA 33. Stavovi učenika o aspektima nastavnoga ozračja (aritmetička sredina).....	52
SLIKA 34. Usporedba stavova učenika i nastavnika o nastavnome ozračju (aritmetička sredina) ..	52
SLIKA 35. Usporedba stavova učenika i nastavnika o aspektima nastavnoga ozračja (aritmetička sredina)	53
SLIKA 36. Stavovi učenika o stjecanju znanja, vještina i stavova u srednjoj školi (aritmetička sredina)	54
SLIKA 37. Promjene potrebne za uspjeh i zadovoljstvo učenika u školi (aritmetička sredina)	55
SLIKA 38. Stav prema ponovnome upisu kvalifikacije za koju se učenici školuju (%)	55
SLIKA 39. Procjena nastavnika o pomaku u području vrednovanja i ocjenjivanja (%).....	56
SLIKA 40. Stavovi nastavnika o (samo)vrednovanju i ocjenjivanju u novim strukovnim kurikulumima (aritmetička sredina)	56

O PROJEKTU:

Vanjsko vrednovanje eksperimentalne provedbe novih strukovnih kurikulumuma projekt je Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja koji je proveden 2016. godine u suradnji s nadležnim agencijama.

Vanjski su vrednovana 24 nova strukovna kurikulumuma koji su se eksperimentalno počeli provoditi školske godine 2013./2014.

Vanjsko vrednovanje je uključivalo tri glavne istraživačke aktivnosti u koje su bili uključeni stručnjaci iz Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja i preko 50 vanjskih suradnika.

Zahvaljujemo svim školama, ravnateljima, nastavnicima, učenicima i vanjskim suradnicima koji su svojim sudjelovanjem omogućili kvalitetnu realizaciju projekta.

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja